

EIPÄ AURINKO PILVEÄ PELKÄÄ

Oulun kristillisen päiväkotitoivon arvot lasten näkökulmasta

Ervasti Saara

Opinnäytetyö
Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

2018

Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi

Tekijä	Saara Ervasti	Vuosi	2018
Ohjaaja(t)	Kaisu Vinkki, Raimo Vähänikkilä		
Toimeksiantaja	Oulun kristillinen kasvatus ry, Päiväkoti Toivo		
Työn nimi	Eipä aurinko pilveä pelkää – Oulun kristillisen päiväkoti Toivon arvot lasten näkökulmasta		
Sivu- ja liitesivumäärä	50 + 3		

Sain idean toiminnalliseen opinnäytetyöhöni Eipä aurinko pilveä pelkää – Oulun kristillisen päiväkoti Toivon arvot lasten näkökulmasta – teoksen toteutukseen työkokemukseni (lastentarhanopettajan sijaisuudet) pohjalta Oulun kristillisessä päiväkoti Versossa vuonna 2017. Ehdotin opinnäytetyöni digikirjan toteutusta päiväkodin varhaiskasvatusjohtajalle ja hän otti idean hyvin vastaan.

Opinnäytetyöni aiheena on kristillisen päiväkoti Toivon arvot. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, kuinka Oulun kristillisen päiväkoti Toivon viisi-kuusivuotiaat lapset hahmottavat päiväkotinsa arvoja tällä hetkellä päiväkodin arjessa sekä kuinka päiväkoti Toivon nykyiset ja uudet lapset voisivat hahmottaa kyseisiä arvoja myös tulevaisuudessa. Digikirjaa toteutettaessa huomioin valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ja varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehykset; laaja-alaisen osaamisen alueet sekä oppimisen alueet niiltä osin, jotka liittyvät toiminnalliseen opinnäytetyöhöni. Valmis tuotos tukee Oulun kristillisen päiväkodin kristillistä kasvatusta.

Ohjasin ja toteutin digikirjan tekoprosessin Oulun kristillisessä päiväkoti Toivossa huhtikuussa 2018, jolloin päiväkoti Toivon viisi-kuusivuotiaat lapset sanoittivat ja kuvittivat digikirjan Eipä aurinko pilveä pelkää. Digikirja tulee Oulun kristillisen päiväkodin käyttöön heidän nettisivuilleen sekä päiväkodin omaan käyttöön sähköisen tiedoston muodossa. Digikirjasta on myös mahdollista painattaa kirja. Digikirjaideaa voidaan päiväkodissa käyttää tulevaisuudessa haastattelemalla uusia lapsia sekä eri ikäryhmiä laatimieni kysymysten pohjalta ja toteuttaa tällä tavoin uusi kirja. Digikirja voi toimia yhtenä päiväkodin kristillisen kasvatuksen materiaaleista. Valmis digikirja otettiin Päiväkoti Toivossa ilolla vastaan. Palautteen olen koennut tähän opinnäytetyöhöni. Koen digikirja-projektin onnistuneeksi kokonaisuudeksi.

Avainsanat varhaiskasvatus, digikirja, arvot, kristilliset arvot, taidekasvatus, osallisuus, kristillinen päiväkoti

Muita tietoja Työhön liittyy digikirja

School of Social Services, health and sports
Degree programme of Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Saara Ervasti	Year	2018
Supervisor	Kaisu Vinkki, Raimo Vähänikkilä		
Commissioned by	Oulu Christian education registered association, day care centre Toivo		
Subject of thesis	Why would the sun fier a cloud? Oulu Christian day care centre Toivo's values from the children's view		
Number of pages	50 + 3		

I had the idea for this practice-based thesis Why would the sun fier a cloud? – the digital book based upon my work experience as a substitute kindergarten teacher in Christian day care centre Verso in Oulu during the year 2017. I suggested my thesis the digital book implementation to the day care centre's early childhood education manager and she valued the idea.

The topic of my thesis is Christian day care centre Toivo's values. The purpose of my thesis is to examine how Christian day care centre Toivo's five- to six-year-old children perceive their day care centre's values at this moment during their every-day activities and also how the day care centre Toivo's present and the new children could perceive these values also in the future. During the making of the digital book I paid attention to the national fundamentals of the early childhood education plan 2016 and to the pedagogical frame of reference of early childhood education: pervasive areas of skills and areas of learning related to my practice-based thesis. The work supports the Christian day care centre's Christian raising.

I conducted and carried out the process of making the digital book in the Christian day care centre Toivo in April 2018, when the Toivo's five- and six-year-old children told their thoughts and draw pictures for the digital book Why would the sun fier a cloud? The digital book will be available at Oulu Christian day care centre's web page and day care centre Toivo can read it from a datafile. It is also possible to print a book of the digital book. The digital book idea can be used by day care centre Toivo by interviewing new children and different age groups based on the questions I have made and make a new digital book. The digital book can work as one of the day care centre's Christian educational material. The digital book was received with joy by the day care centre Toivo. I have collected the feedback in my thesis report. I see this digital book project's outcome being successful.

Key words early childhood education, digital book, values, Christian values, art education, participation, Christian day care centre

Special remarks The digital book is part of the thesis

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	8
2.1	Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet.....	8
2.2	Työn eettisyys ja luotettavuus.....	10
2.3	Opinnäytetyön rajaukset.....	12
2.4	Aiheen merkitys sekä hyöty kohderyhmälle.....	12
3	ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS.....	14
3.1	Uskonto ja kulttuuri varhaiskasvatusta tukemassa.....	14
3.2	Kristillinen varhaiskasvatus.....	17
3.3	Kristillinen kasvatus uhattuna?.....	19
4	ARVOT VARHAISKASVATUKSESSA.....	21
4.1	Arvomaailma ja kasvuympäristö.....	22
4.2	Kristilliset arvot.....	23
4.3	Oulun kristillisen Päiväkoti Verson ja Päiväkoti Toivon toimintasuunnitelma 2017 ja kyseiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetyt arvot.....	25
5	VIISI-KUUSIVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS.....	26
5.1	Lapsen identiteetin tukemisen tärkeys varhaiskasvatuksessa.....	26
5.2	Lapsen osallisuus ja vaikuttaminen.....	29
6	TAIDEKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	32
6.1	Kuvataidekasvatus varhaiskasvatuksessa.....	33
6.2	Lapsen luovan tuotoksen dokumentointi.....	35
7	TUOTOS.....	37
7.1	Menetelmien ja työtapojen esittely ja perustelu.....	37
7.2	Lasten haastattelu ja Oulun kristillisen päiväkodin arvoihin liittyvät kysymykset.....	39
7.3	Toteutuksen raportointi.....	40
7.4	Palaute päiväkotitoivon varhaiskasvattajilta sekä lapsilta.....	43
8	JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI.....	45

LÄHTEET.....	49
LIITTEET	51

ALKUSANAT

Sain idean toiminnalliseen opinnäytetyöhöni Eipä aurinko pilveä pelkää – Oulun kristillisen päiväkotitoivon arvot lasten näkökulmasta – teoksen toteutukseen pohjautuen työkokemukseeni Oulun kristillisessä päiväkotitoivossa, jossa olen sijaistanut lastentarhanopettajana sekä tehnyt töitä osa-aikaisena lastenhoitajana opintojeni aikana vuonna 2017. Tutustuin alun alkaen Oulun kristillisen päiväkodin varhaiskasvatukseen suorittaessani suuntaavaa työharjoitteluni Oulun kristillisessä päiväkotitoivossa keväällä 2017. Haluan kiittää yhteistyöstä Oulun kristillisen päiväkotitoivon ja Toivon varhaiskasvatusjohtajaa Marja-Liisa Marttilaa, joka antoi minulle tämän mahdollisuuden toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyöni päiväkotitoivossa sekä päiväkotitoivon sydämellistä henkilökuntaa. Lisäksi haluan kiittää aviomiestäni Jari Ervastia; freelance graafikkoa, yhteistyöstä digikirjan taitossa ja ulkoasun suunnittelussa.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on kristillisen päiväkotitoivon arvot. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, kuinka Oulun kristillisen päiväkotitoivon viisi-kuusivuotiaat lapset hahmottavat päiväkotinsa arvoja tällä hetkellä päiväkodin arjessa sekä kuinka päiväkotitoivon nykyiset ja uudet lapset voisivat hahmottaa kyseisiä arvoja myös tulevaisuudessa. Opinnäytetyöni on digikirja ja se on toiminnallinen opinnäytetyö. Ohjasin ja toteutin digikirjan Oulun kristillisessä päiväkotitoivossa huhtikuussa 2018, jonka sanoittivat ja kuvittivat päiväkodin viisi-kuusivuotiaat lapset.

Kiinnostuin opinnäytetyöni aiheesta suorittaessani suuntaavaa harjoittelua keväällä 2017 Oulun kristillisessä päiväkotitoivossa. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) painotetaan varhaiskasvatuksen yksikön työn suunnittelussa laaja-alaisessa osaamisessa muun muassa lasten osallisuutta ja vaikuttamista, ajattelua ja oppimista, kulttuurista osaamista sekä vuorovaikutusta ja ilmaisua, monilukutaitoa ja tietojen ja viestintäteknologian osaamista. Lisäksi oppimisalueisiin sisältyy muun muassa kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot sekä minä ja meidän yhteisömme, joten lastenkirjan toteuttaminen yhdessä päiväkodin lasten kanssa tuki näitä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pedagogisen toiminnan viitekehyksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.)

Digikirjan toteuttaminen Oulun kristilliseen päiväkotitoivon oli oma ideani. Harrastan musiikkia sekä tarinoiden kirjoittamista ja ajattelin, että tällainen luova toiminnallinen opinnäytetyö olisi mieluisa projekti sekä itselle että varmasti myös päiväkotitoivon lapsille. Digikirjan kautta lapset pääsivät pohtimaan, mitkä ovat heidän päiväkotinsa arvot ja toteuttamaan luovuutta kuvien piirtämisen keinoin.

Digikirja tulee Oulun kristillisen päiväkotitoivon käyttöön heidän nettisivuilleen sekä pdf-tiedostona päiväkodin omaan käyttöön. Digikirjan avulla kristillisen päiväkodin aloittavat uudet lapset voivat hahmottaa ja sisäistää kristillisen päiväkodin arvoja lukemalla kirjaa yhdessä päiväkodin henkilöstön kanssa. Myös

jo päiväkodissa hoidossa olevat lapset hyötyvät digikirjasta; kirjaa voidaan lukea lapsille aika ajoin, jotta tutut arvot pysyisivät mielessä päiväkodin arjen keskellä. Digikirja on toteutettu sellaisessa muodossa, että sen voi painattaa tarvittaessa myös kirjaksi. Digikirjasta onkin tarkoitus painaa muutaman kappaleen kirjavedos Päiväkoti Toivoon.

2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Lapin AMK:n nettisivuilla on kerrottu toiminnallisesta opinnäytetyöstä seuraavasti. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla joko projektityyppinen opinnäytetyö, tuotekehityshanke, portfolio tai ilmaisullinen työ. Koska luokittelen oman opinnäytetyöni, digikirjan, ilmaisulliseksi työksi, kerron siitä hieman enemmän. Lapin AMK:n nettisivuilla kerrotaan, että ilmaisullinen opinnäytetyö on mahdollista jakaa produktio-osaan ja kirjalliseen osaan. Kirjallinen raportti pitää sisällään esimerkiksi työselostukset, esityskuvat, käsikirjoituksen jne. Opiskelijan on perusteltava työnsä lähtökohdat ja tekemänsä ratkaisut. Kirjallinen raportti toimii dokumenttina eli näyttönä suoritetusta työstä. (Lapin AMK 2018.) Omaan opinnäytetyöni kirjalliseen raporttiin olen liittänyt mukaan valmiin tuotoksen, eli digikirjan, sekä lupalapun vanhemmille.

Toiminnallinen opinnäytetyö keskittyy opiskelijan tuotokseen. Toiminnalliset ja tutkimukselliset opinnäytetyöt eroavat toisistaan siten, että toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on tuotos johon tarvitaan toimijoita, kun taas tutkimuksellisen opinnäytetyön toimijana toimii opiskelija. Jotta saataisiin aikaan tuotos toiminnallisessa opinnäytetyössä, on oltava sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toimijoiden kanssa. (Salonen 2013, 5-6.)

2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia ja tuoda esiin, mitkä ovat Oulun kristillisen päiväkodin arvot ja miten päiväkodin lapset ne käsittävät ja kokevat arjessa. Tavoitteena on mahdollistaa lapsille valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaista osallisuutta, tukea varhaiskasvatuksen taidekasvatusta ja ruokkia lasten luovuutta. Valmis tuotos tukee Oulun kristillisen päiväkodin kristillistä kasvatusta päiväkodin arjessa.

Ohjasin ja toteutin yhdessä lasten kanssa digikirjan Oulun kristillisessä päiväkotitoivossa huhtikuussa 2018. Päiväkoti Toivon viisi-kuusivuotiaat lapset sanoittivat

ja kuvittivat digikirjan Eipä aurinko pilveä pelkää – Oulun kristillisen päiväkotitoivon arvot lasten näkökulmasta.

Digikirja tulee Oulun kristillisen päiväkodin käyttöön joko heidän nettisivuilleen tai päiväkodin omaan käyttöön sähköisen tiedoston muodossa. Päiväkotitoivossa aloittavat uudet lapset voivat hahmottaa ja sisäistää digikirjan avulla kristillisen päiväkodin arvoja lukemalla kirjaa yhdessä päiväkodin henkilöstön kanssa. Myös jo päiväkodissa hoidossa olevat lapset hyötyvät digikirjasta. Kirjaa luetaan lapsille aika ajoin, jotta tutut arvot pysyisivät mielessä päiväkodin arjen keskellä.

Kuvitimme ja sanoitimme digikirjaa pienissä kahden hengen ryhmissä. Pohdimme päiväkotitoivon varhaiskasvatussuunnitelman mukaisia arvoja lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden yksinkertaisilla kysymyksillä, jotka laadin valmiiksi etukäteen ja joihin lapset vastasivat. Kuten arvoa lähimmäisenrakkaus pohdittiin esimerkiksi kysymyksellä: ”Millainen on hyvä ystävä?” Lapsen vastauksilla digikirjaa sanoitettiin anonyymisti. Jokainen lapsi pääsi myös kuvittamaan kirjaa aina johonkin arvoon tai arvoihin liittyen, ensin akryylliidiilla piirtäen ja sitten laveeraamalla pensselillä kuvan maalaukseksi. Ideana oli saada lapset pohtimaan ja sisäistämään päiväkodin arvoja sekä päästämään luovuusvalloilleen kuvataiteen keinoin.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä minun tuli ottaa huomioon valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (2016) pedagogisen toiminnan viitekehyksistä useita osa-alueita. Näitä ovat laaja-alaiseen osaamiseen liittyvät lasten osallisuus ja vaikuttaminen, ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Huomioin myös oppimisalueisiin sisältyvät osa-alueet, joita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot sekä minä ja meidän yhteisömme. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.) Koen, että Eipä aurinko pilveä pelkää-digikirjan toteuttaminen yhdessä päiväkodin lasten kanssa tuki näitä tärkeitä varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehysten osa-alueita. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys ohjaa jokaisen lastentarhanopettajan työtä, joka myös minun on sisäistettävä tulevana

lastentarhanopettajana, jotta osaan soveltaa tätä viitekehystä konkreettisesti pedagogisessa suunnittelussa ja toiminnassa työskennellessäni päiväkodissa.

Tällä opinnäytetyöllä on erityinen merkitys kristilliselle varhaiskasvatukselle. Tällaista osallisuuteen pohjautuvaa kristillisen kasvatuksen digikirjaa ei ole aikaisemmin laadittu. Tätä digikirjaa voidaan käyttää myös varhaiskasvatuksen työvälineenä kristillisen arvokasvatuksen tuokioissa. Opinnäytetyöni toimii myös hyvänä esimerkkinä alan työntekijöille, kuinka uuden varhaiskasvatussuunnitelman pedagogisen toiminnan viitekehyksen osa-alueita voidaan käytännössä tukea ja toteuttaa päiväkodeissa; erityisesti jos päiväkotitoimi on suuntautunut määrättyyn pedagogiikkaan.

Tutkimusongelmaa en varsinaisesti kohdannut tätä työtä tehdessäni. Opinnäytetyön tuotos, digikirja, toteutettiin lasten kanssa, jolloin oli otettava huomioon eettisyys ja luotettavuus sekä perehdyttävä viisi-kuusivuotiaiden lasten ikätason mukaiseen kehitykseen, jotta minulla oli riittävästi tietotaitoa ohjata heitä digikirjan toteutuksessa.

2.2 Työn eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen keskustelun piirissä tutkimuksen eettiset kysymykset korostuvat entistä enemmän. Tutkimuksen kriteereihin lukeutuvat muun muassa arvovapaus, objektiivisuus, luotettavuus, kriittisyys sekä arvioitavuus, mutta näiden lisäksi kriittisen tutkimuksen tulee avata myös muita eettisiä tutkimuksen kriteereitä pohdiskellen, arvioiden ja analysoiden. Näin ollen tutkimuksen eettisyydessä on kyse muustakin kuin tieteellisyyden peruskriteerien täyttämisestä. Tutkimuksen eettisyys jakautuu useisiin näkökulmiin. Näitä ovat tiedon intressin etiikka, tiedon hankkimisen etiikka sekä tiedon tulkitsemisen etiikka. Näissä tutkimusprosessin vaiheissa tulee esille eettiset valinnat ja näiden olennaisimmat kriittiset pisteet. Näiden lisäksi tulee huomioida itse tutkimusprosessin muodostamia eettisiä haasteita. Täten tulisi miettiä myös tiedon julkistamisen etiikkaa sekä tiedon käyttämisen etiikkaa. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tulisi pohtia tutkimuksen kohderyhmää,

lähtökohtia sekä miksi tutkimus tehdään ja kuka hyötyy tutkimuksen tiedosta. Sosiaalisen vastuun etiikka tulee ajankohtaiseksi siinä vaiheessa kun halutaan pohtia laaja-alaisesti tutkimusta. Tutkimukseen sisältyy myös kollegiaalinen etiikka. Eettisyys liittyy olennaisesti tutkimukseen ja tämän yhteiskunnalliseen tehtävään, joten tutkijan tulee puntaroida eettisyyttä valinnoissaan. (Pohjola 2007, 11-12.)

Tätä opinnäytetyötä tehdessä minun oli otettava eettisyys ja luotettavuus erittäin tarkasti huomioon, sillä ohjasin digikirjantekoa lapsille ja työskentelin siis lasten kanssa. Vaikka toiminnallinen opinnäytetyöni ei ole pääsääntöisesti tutkiva, liittyy digikirjan tekoon tutkimuksen elementtejä siltä osin, että digikirjan tekoprosessin kautta tulee esiin, kuinka viisi-kuusivuotiaat Päiväkoti Toivon lapset käsittävät päiväkotinsa arvot. Täten koen että edellä oleva Anneli Pohjolan teksti eettisyydestä sopii myös tähän opinnäytetyöni teoriaosioon.

Minun tuli valmistella päiväkodin arvoja koskevia johdantoja ja kysymyksiä huolella niin, että siinä oli otettu huomioon viisi-kuusivuotiaan lapsen kasvu ja kehitystaso. Jos lapsi ei halunnut osallistua esim. ei halunnut vastata kysymykseen tai piirtää, ilmaisin hänelle lempeästi ettei hänen ole pakko osallistua. Työotteeni digikirjan teon ohjauksessa oli lapsia kohtaan lempeä, rauhallinen sekä keskityin selkeään vuorovaikutukseen. Laadin hyvissä ajoin päiväkotitoivon viisi-kuusivuotiaiden lasten vanhemmille digikirjatuotoksen prosessista infolapun sekä lupalapun, jolla selvitin saavatko kyseiset lapset osallistua digikirjan tekoon. Vanhemmat allekirjoittivat ja palauttivat lupalapun päiväkodille. Päiväkoti Toivo säilyttää kyseiset lupalaput. Minun tuli ottaa huomioon tätä opinnäytetyötä tehdessä, että lopputulos on lasten pohdintaa, eikä se siten anna täysin luotettavaa kuvaa kyseisistä arvoista, vaan osoittaa sen miten lapset nämä käsittävät ja sanoittavat arvonsa. Lisäksi tarkoitus oli, että esittelen tässä digikirjassa kyseiset arvot lyhyesti käyttäen lähteenä Oulun kristillisen kasvatuksen arvoja, jolloin tältä osin arvot esitellään myös luotettavasti aikuisen näkökulmasta. Lisäksi etsin lyhyen sopivan sitaatin Raamatusta, joka kuvaa kyseistä arvoa aina kirjan aukeaman reunaan. Minun tuli ottaa huomioon, että tältä osin luotettavuus on lukijalla ja Raamatun sitaateissa kyseessä on

jokaisen henkilökohtainen uskon asia, mutta halusin ottaa mukaan kyseisiä lyhyitä sitaatteja, koska kyseessä on kuitenkin kristillinen päiväkotiki, joten tämä osaltaan tukee heidän kasvatustyönsä arvopohjaa.

2.3 Opinnäytetyön rajaukset

Rajasin Eipä aurinko pilveä pelkää – Oulun kristillisen päiväkotiki Toivon arvot lasten näkökulmasta – tuotoksen käsittelemään kristillisiä arvoja varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa käsittelen erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta, varhaiskasvatuksen arvoja ja kristillisiä arvoja yleisesti sekä kristillisen varhaiskasvatuksen arvoja. Käsittelen myös viisi-kuusivuotiaan lapsen kehitystä, lapsen identiteetin tukemista varhaiskasvatuksessa sekä lapsen osallisuutta ja vaikuttamista. Lisäksi käsittelen taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa, jossa keskityin erityisesti varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatukseen sekä luovan tuotoksen dokumentointiin.

2.4 Aiheen merkitys sekä hyöty kohderyhmälle

Digikirja tulee Oulun kristillisen päiväkotiki Toivon käyttöön heidän tuleville nettisivuilleen sekä pdf-tiedostona päiväkodin omaan käyttöön esim. päiväkodin tablettilta selattavaksi.

Itse digikirjan tekoprosessi mahdollisti päiväkotiki Toivon viisi-kuusivuotiaille lapsille osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksen pohdinnan ja luovuuden keinoin. Lapset pääsivät myös antamaan palautetta ja täten arvioimaan tuotoksen lopputulosta. Lapset saivat nähdä valmiin tuotoksen avulla mitä kaikkea voidaan saavuttaa omalla pohdinnalla ja luovuudella sekä yhteistyöllä toisten lasten kanssa. Lisäksi digikirjan tekoprosessiin liittyi päiväkodin oman yhteisön ja kulttuurin tarkastelu, sillä lapset pääsivät pohtimaan oman päiväkodin arvoja ja esim. tuttuja leikkejä ja lauluja. Täten toteutui myös valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen osa-alue minä ja meidän yhteisömme. Lisäksi digikirjan tekoprosessi sekä valmiin digikirjan lukeminen voitaisiin nimetä usean varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehyksen alle, kuten

ajattelu ja oppiminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, kielten rikas maailma sekä ilmaisun monet muodot. Yhteenvetona totean, että tästä digikirjasta on useita edellä mainittuja hyötyjä kohderyhmälle; ei vain nykyiselle vaan myös tuleville.

3 ERITYISEEN KATSOMUKSEEN PERUSTUVA VARHAISKASVATUS

3.1 Uskonto ja kulttuuri varhaiskasvatusta tukemassa

Vuonna 1979 parlamentaarinen päivähoidon kasvatustavoitekomitea asetti lakisääteisen veloitteen päivähoiton uskontokasvatukselle. Komitea korosti kristillisen perinteen ja tapakulttuurin tuntemisen merkitystä lasten päivähoitossa. Uskontokasvatus on osa kiinteää suomalaista varhaiskasvatusta vaikka yhä edelleen se tuottaa hämmennystä päivähoitohenkilöstön ja opiskelijoiden keskuudessa. Ismo Pellikan (2016) mukaan uskontokasvatus hakee alati muotoaan ja mielestäni erityisesti nykyisessä monikulttuurisessa Suomessa. Uskontokasvatus on haavoittuva alue, joka etsii tavoitteitaan ja toteutumistapojaan. Tulisi kysyä voisiko uskontokasvatuksen suunta muuttua niin, että se tukisi lapsen kasvua ja kehitystä eikä päinvastoin. Tällaisessa lähestymistavassa lapsi olisi keskiössä ja hänen omat kysymyksensä ja kokemuksensa olisivat toiminnan lähtökohtina. Uskontokasvatus tukee uskontoihin tutustumisen taitoa, taitoa hiljaisuuden kokemiselle, uskonnon ja kulttuurin perinteisiin tutustumiselle, mahdollisuuden pohdiskelulle, kysymyksille ja niihin vastauksen saamisen mahdollisuudelle. Uskontokasvatuksen työntekijä mahdollistaa persoonallisuutensa kautta lapsen mahdollisuuden kiinnostua omasta uskonnosta, kulttuuriperimästä ja arvojen maailmasta sekä saada valmiuksia elämän henkisten pulmien ja ongelmien tarkasteluun. Uskontokasvatuksen luonnollinen perusta rakentuu tutustumalla omaan kulttuuriinsa ja uskontoonsa. On pedagogisesti johdonmukaista tutustua ensin omaan ympäristöönsä ja sitä kautta tutustua jatkossa myös vieraisiin uskontoihin ja kulttuureihin. (Pellikka 2016, 153-155.)

Lapset osaavat tehdä kiperiä kysymyksiä ja vaatia myös ymmärrettäviä vastauksia heitä askarruttaviin asioihin. Lasten tapana on kysyä monimutkaisia elämään liittyviä kysymyksiä, jotka eroavat tietopohjaisista kysymyksistä siinä, että vastausta mietittäessä se voi olla tulkintakysymys johon vaikuttavat yksilölliset kokemukset ja taustalla vaikuttava vakaumus. Jo varhaiskasvatuksessa on tärkeää uskaltautua suurten elämäkysymysten äärelle, sen lasta vahvistavalle varhaiskasvatukselle ja myöhemmässä iässä

kykyyn käsitellä uskonnon vaikutusta elämän suuriin kysymyksiin. (Simojoki 2015, 35-37.)

Saksassa lastenteologia perustuu ajatukselle, että lapsi tarvitsee tuekseen ulkopuolisia virikkeitä, jotta lapsi kykenee ymmärtämään syvällisesti uskontoon liittyviä valintoja, arvoja ja elämänohjeita. Kasvattajan, joka haluaa olla tukena lapselle tämän tyyppisessä kasvatuksessa on antauduttava aitoon keskusteluun lasten kanssa. Kristinuskossa Raamatulla on keskeinen rooli uskonnonopetuksessa, mutta on muistettava, että Raamatullisen perinteen voima nousee siitä, että se asettaa vallitsevat olosuhteet kyseenalaisiksi ja avaa uusia näkökulmia maailmaan ja todellisuuteen kuten Jeesuskin aikoinaan teki. (Simojoki 2015, 46-47.)

Sosiokulttuurisen ja kontekstuaalisen oppimisteorian mukaisesti lapsi oppii kulttuurisen ja vuorovaikutuksellisen prosessin kautta. Sosiokulttuurisen teorian mukaan lapsen kasvun ja kehityksen työvälineenä ovat oman kulttuurinsa kieli, kirjat, pelit, tietokoneet jne. Kulttuurissa omaksutut taidot kehittävät sosiaalista oppimista, jossa lapsi aikuisen rinnalla tutustuu kulttuurinsa tapoihin ja toimintamenetelmiin. Kontekstuaalisessa teoriassa lapsi on osa ympäristöään. Oppiminen lähtee sosiaalisesta kanssakäymisestä, jonka jälkeen lapsi asteittain kasvaa osalliseksi yksilöllistä oppimiskaalaansa. Jotta varhaiskasvatussuunnitelman teossa pystytään toteuttamaan kaikki tämä, se vaatii kasvattajaltaan lapsen kasvun ja kehityksen prosessien tuntemista sekä hyvää yhteistyötä vanhempien kanssa. (Kronqvist 2016, 20.)

Tutkijat ovat alkaneet pohtia uskonnon merkitystä yhteiskuntaluokan, etnisyyden ja rodun kaltaiseksi tekijäksi, joka vahvistaa valtion yhteyttä tai toimii konfliktien lähteenä. Uskonto ei ole pelkästään yksilön asia ja eri rituaaleihin rajoittuva tekijä vaan sillä on vahva yhteiskunnallinen rooli. Päiväkodeissa on menossa murrosvaihe, jossa itse kukin päiväkotit etsii omaa tapaansa järjestää päivittäistä toimintaansa. Tällaisessa tilanteessa, jossa mukaan uskonnon opetuksen rinnalle on tullut niin katsomusopetus kuin kulttuurisuusperintökin, päiväkodit joutuvat pohtimaan mikä on tarkoituksenmukaista ja mitkä ovat toimintaresurssien sekä yhteiskunnallisten vaatimusten ristitulella mahdollista

toteuttaa. Monikulttuuriselle yhteiskunnalle on syntynyt haastavaksi tunnustaa eri uskontojen ja kulttuurien olemassaolo ja niiden kasvatuksellinen rooli yhteiskunnan ja yksilön kasvatuksessa ja elämässä. Varhaiskasvatuksessa uskonnon opetus on konkreettista arjen pedagogista toimintaa, jolla pyritään tukemaan lapsen kasvatusta, kehitystä sekä muuta opetusta. (Ubani 2015, 81-83.)

Usealta varhaiskasvatuksen työntekijältä voi puuttua henkilökohtainen kokemus ja katsomus uskontoon liittyen, jolloin heillä voi olla vaikeuksia käsittää sellaisia lapsia, vanhempia tai työtovereita, joille uskonto on merkityksellistä myös arjen keskellä. Lamminmäki-Vartia ja Kuusisto (2015) käsittelevät asiaa uskontosensitiivisyyden kautta korostaen herkkyyttä. Uskontojen ja katsomusten erilaisuuden tunnistamisessa ja hyväksymisessä tulisi ottaa huomioon niiden erot asettamatta uskontoja kuitenkaan eriarvoiseen asemaan tai paremmuusjärjestykseen. Kokonaisvaltaisen kasvatuksen tukemiseen tähtäävässä opetuksessa on tarkoituksenmukaista pohtia, mitkä käytössä olevat toiminnot sekä rakenteet tukevat sensitiivisyyttä ja mitkä sivuuttavat ne. Jotta katsomussensitiivisyys voisi kehittyä päiväkotiympäristössä, tulisi varhaiskasvattajien olla tietoisia omista kulttuurisista ja uskonnollisista lähtökohdistaan sekä heidän toimintaansa ohjaavista arvoista ja asenteistaan. Tällöin varhaiskasvattajat pystyisivät tukemaan lasten katsomuksellisen identiteetin kehittymistä positiivisin keinoin. (Lamminmäki-Vartia & Kuusisto 2015, 129, 151-153.)

Uskontotieteilijä Ninian Smart käsittelee uskontoa erilaisina ilmiökenttinä, jotka helpottavat jäsentämään myös uskonnon opetusta. Siihen kuuluvat uskonnon rituaalinen ulottuvuus, johon liittyvät eri käytänteet ja kultillisuus. Kokemuksellisuus tulee ilmi uskonnon sisäänpäin kääntyneenä mystisyytenä ja eri palvonnan kohteina. Myyttis-narratiivinen puoli on opillinen ulottuvuus, joka tulee ilmi opillisissa järjestelmissä ja filosofisissa käsityksissä. Eettisyys taas antaa uskonnolle sen arvot ja käyttäytymissäännöt. (Pellikka 2016, [Ninian Smart 2005], 156.)

Kun uskontokasvatuksen tavoitteeksi asetetaan lapsen persoonallisuuden kaikkien osa-alueiden kehittäminen, niin opetuksessa voidaan käyttää erityyppisiä yleisesti hyväksytyjä kasvatuksellisia ja pedagogisia keinoja. Näin ollen ei ole yhtä ja ainoaa oikeaa tapaa kohdata uskontokasvatusta, vaan se nojautuu yleisiin pedagogisiin ja kasvatopsykologisiin toimintamalleihin. Lasten omat kysymykset ovat osa uskontokasvatusta ja opetus voi tarjota mahdollisuuden ajankohtaisten kysymysten käsittelyyn turvallisessa ympäristössä. Uskontokasvatus tukee näin lapsuuden kehitysvaihettehtävien saavuttamisessa. (Pellikka, 157.)

3.2 Kristillinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) kerrotaan, että varhaiskasvatusta järjestävä taho voi tuottaa vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen pohjautuvaa varhaiskasvatustalvaelua. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan myös esille, kuinka katsomukseen pohjautuvan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tulee noudattaa varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, vaikkakin omaperäisyyttä saa käyttää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 58.) Tämä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman kohta siis mahdollistaa varhaiskasvatuksen Suomessa edelleenkin päiväkodeissa, jotka ovat suuntautuneet määrättyyn vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan, kuten Steiner-päiväkodit tai Montessori-päiväkodit tai erityiseen katsomukseen, kuten kristilliset päiväkodit. Mielestäni on tärkeää, että tämän päivän Suomessa lasten vanhemmat saavat edelleenkin kasvattaa lapsensa oman vakaumuksensa mukaisesti ja päättää lapsensa arvokasvatuksesta oli kyseessä sitten kasvisruokavalion noudattaminen tai omaa vakaumustaan lähellä olevan varhaiskasvatuspaikan tai koulun valitseminen.

Saksalaisen uskontopedagogin Burkhard Porzeltin mukaan empiiriset tutkimukset osoittavat, että raamatullisissa tarinoissa, jotka saivat lapset pohtimaan ympärillä olevia asioita, hyödynnetään liian vähän tämän päivän kasvatuksessa. Simojoen (2015) mukaan sen tulisi kuitenkin ehdottomasti olla teologiaa lapsille lasten kanssa. (Simojoki 2015, [Porzelt 2002], 47.)

Varhainen lapsuus on merkityksellistä aikaa monessa mielessä. Silloin muodostuu monet myöhempää elämää kannattelevat rakenteet. Niiden varassa ja lapsuudessa omaksuttujen arvojen varassa elämä muotoutuu ihmissuhteissa, suhteessa omaan itseen ja Jumalaan. Kristillinen kasvatus perustuu ymmärrykseen varhaisen vuorovaikutuksen merkityksellisyydestä. Vuorovaikutuksen merkitys niin kodissa, päiväkodissa kuin koulussakin korostuu kasvatuksellisenä elementtinä. Opetuksen kautta tutuksi tulee niin rukouselämä, kirkkovuoden juhlat ja niihin liittyvät tarinat, Raamattuun tutustuminen, Jumalanpalveluselämä, kristillinen tapakulttuuri kuin kristilliseen elämään liittyvät keskustelutkin. Lapsi elää uskoaan ja siihen liittyvää opetusta hänelle ominaisella tavalla; liikkuen, leikkien, tutkien ja iloiten. (Kilpeläinen & Räsänen 2015, 301, 314.)

Aiheeseen liittyvää pohdintaa jatkaa myös Sari Murtonen (2015). Lapsen uskonnollinen ja spirituaalinen kasvu yhteisöissä tapahtuu jaettujen kertomusten, niiden opetusten ja muodostuneiden tapojen ja symbolien merkitysten kautta kohti suurempaa ymmärrystä pyhyydestä ja sen tuomasta elämän tarkoituksen ja merkityksellisyyden etsimisestä. Elämän kokonaisvaltaisen oivaltamisen, uskon tuoman yhteyden kristinuskon pyhään Jumalaan ja sen arjen elämisen todeksi eivät ole irrallinen tapahtuma, vaan kytkeytyvät yleiseen kasvuun ja kehityksen lainalaisuuksiin. Uskonnollinen kasvu alkaa jo lapsen syntymästä ja varhaisesta vuorovaikutuksesta läheisten kanssa. Varhaislapsuudessa rakennetaan pohja luottamukselle, rohkeudelle, toivolle ja rakkaudelle. Näistä materiaaleista rakentuu suhde muuhun maailmaan, omaan itseensä ja toisiin ihmisiin. Turvallinen kasvuympäristö ja lapsuudessa rakentunut luottamus ovat yhteydessä uskoon ja käsitykseen jumalasta. Kielellinen kehitys avaa sosiaaliset kontaktit ja tämän myötä kulttuurisella ja uskonnollisella ympäristöllä on suuri merkitys sille millainen kuva Jumalasta syntyy. Uskonnollisista tarinoista muodostuu lapselle tapa omaksua asioita ja kuinka uskonnolliset myytit ja symbolit vaikuttavat voimakkaasti lapsiin. Parhaimmillaan ne luovat kuvan turvallisuudesta, uskosta ja rakkaudesta. (Murtonen 2015, 272-275.)

3.3 Kristillinen kasvatus uhattuna?

Veikko Pöyhönen (2011) kokee, että kysymys uskonnonopetuksen suunnasta ja sidoksista oppilaan omaan uskontoon herättää edelleen suuria tunteita. Suomalaisen koulun uskonnonopetus on kokenut uhkaa useista suunnista. Tämä onkin yksi aatteellisista ja poliittisista pelinappuloista ns. kulttuuritaistelun areenalla. Toisten tahtotila on säilyttää Suomen kansalaisten kristillinen arvopohja ja uskonto; hekin jotka eivät pidä itseään hartaina uskovaisina, mutta kokevat kuitenkin kristinuskon vaikuttavan positiivisesti yksilöihin ja yhteiskuntaan sekä hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseen. Kristityt ja kristinuskon yhteisöllistä arvoa arvostavat asettuvat kannattamaan koulun uskonnonopetusta. Uskonnonvastaisuutta arvottavat ja uskontoon välinpitämättömästi suhtautuvien tahojen intresseissä taas on heikentää uskonnonopetuksen asemaa tai saada tämä loppumaan kokonaan. Uskonnonopetuksen vastustajat vastustavat juurikin oman uskonnon opetusta ja haluaisivat vaihtaa tämän tilalle esimerkiksi katsomuksellisesti neutraalin, kaikille yhteisen uskontotiedon. Tähän neutraaliin ja täysin arvovapaaseen uskontotietoon virittyä ajatuksellinen ansa. Jokaisella yksilöllä on aina jokin henkilökohtainen suhde uskontoon ja Jumalaan. Tämä koskee myös uskonnotonta ja jumalan olemassaolon kieltävää katsomusta, jotka kumminkin tuovat kantansa asiaan esille. Erilaiset uskonnolliset ja uskonnottomat katsomukset mittelöivät aina toistensa kanssa; vähintään vuoropuhelun keinoin. Tämän päivän koulujärjestelmän pyrkimys on tutustua omaan henkiseen perinteeseen ja muiden katsomuksiin kaikkia kunnioittavassa hengessä ja että jokaisesta osapuolesta jaettava tieto olisi asiallista ja tasapuolista. (Pöyhönen 2011, 46-47.)

Tutkimus Kulosaaren yhteiskoulun uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetusohjelmasta korostuu erittäin tärkeäksi, mitä tulee tulevaisuuden opetuksen profilointiin ja kehittämiseen. Tutkimuksessa ilmi tulleiden tulosten ja kokemusten läpi käyminen on olennaisen tärkeää, kun halutaan pohtia, millainen uskonnonopetuksen rooli tulisi olla tulevaisuudessa sekä uskonnonopetuksen sisältöjä liittyen uuteen opetussuunnitelmaan. Kulosaaren yhteiskoulun alustavat tulokset kertovat oppilaiden vanhempien sekä itse oppilaiden näkevän

positiivisessa valossa uudentyyppisen tavan organisoida oppiaineiden opetusta. Julkisessa keskustelussa kumminkin uudistuvaa opetussuunnitelmaa vastaan on esitetty vahvaa kritiikkiä uskonnollisten yhdyskuntien sekä vapaa-ajattelijoiden suunnalta, joista yhtenä esimerkkinä mainitaan Suomen ortodoksinen kirkko vuonna 2014. (Kallioniemi 2015, 282.)

4 ARVOT VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 määrittelee valtakunnalliset ohjeet siitä, kuinka paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat tulee tehdä ja millä tavoin varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita tulee noudattaa varhaiskasvatuslain mukaisesti jokaisessa Suomen päiväkodissa. Valtakunnallisen määräyksen on laatinut opetushallitus. Lisäksi paikallisesti päiväkodeissa saa kirjata päiväkodin omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan päiväkodin omat arvot sekä laatia täydentäviä näkökulmia, kunhan ne eivät ole ristiriidassa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8, 24.)

Arvot eivät ole satunnainen ilmiö ihmisen elämässä ja kulttuurissa eikä alati muuttuva asia. Arvot ovat meidän perustodellisuuttamme, jossa elämme ja jotka määrittävät kasvatustyötä. Kasvatuksessa puhuttaessa välittäminen ja huolenpito ovat arvoja, jotka ovat ehdottomia eikä niistä tarvitse käydä edes keskustelua. (Ojanen 2011, 8.)

Koen, että arvot ovat sidoksissa eettisyyteen. Vuokko Vienola (2016) tuo esille, kuinka päivähoiton eettisen kasvatuksen taustalla vaikuttaa tiede, jota kutsutaan etiikaksi. Etiikka pitää sisällään tieteellisesti todistetun totuuden. Etiikan soveltamista käytäntöön kutsutaan moraaliksi. Moraali sekä yhteisöllinen arvo- ja normimaailma ovat alati muuttuvia sekä heijastavat kunkin ajan ja yhteiskunnan eettisiä periaatteita. Vuoden 2005 Varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan vanhempien ja päiväkodin varhaiskasvattajien yhteistyöstä, jota kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Täten perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muotoutuu toimivaksi kokonaisuudeksi, jossa keskiössä on lapsen etu. Pienen lapsen ympäristöön mahtuu monia rinnakkaisia ja sisäkkäisiä yhteisöjä, joissa esiintyy vaihtelevuutta mitä tulee eettisiin periaatteisiin ja normeihin. Kodin ja päiväkodin kasvatusympäristöissä voi esiintyä eroja, mutta samoin voi olla asian laita myös päiväkodin varhaiskasvattajien keskuudessa tai äidin ja isän tai sukujen kesken. Nämä erot eivät aina ole pahaksi, vaan lapsi voi myös oppia kuinka erilaisia me kaikki olemme ja kuinka moniarvoinen

yhteiskuntamme on. Varhaiskasvattajien on kuitenkin tärkeää keskustella kyseisistä asioista vanhempien kanssa, jottei ristiriitaisuus korostuisi lapsen elämässä. (Vienola 2016, 165.)

4.1 Arvomaailma ja kasvuympäristö

Lapsen arvomaailman muodostumisessa ympäristön aikuisilla on vaikuttava asema. Lapsi syntyy kuitenkin määrätynlaiseen luonto- ja kulttuuriympäristöön, joka pitää sisällään moraalikoodin ja käytösmallit ja jotka lapsi sisäistää aikuisten kasvatustyöskentelystä huolimatta. Arvomaailma kehittyy yksilöllisesti eri tavoin jokaisessa meistä. Lapsen läheisillä aikuisilla on suuri vaikutus lapsen yksilöllisyyden kehittymisessä. Kyseiset aikuiset päättävät lapsen luonto- ja kulttuuriympäristöstä valitessaan asuinpaikan sekä muun muassa kuinka lapsen mielenkiinnon kohteita joko rajataan tai niihin kannustetaan. Lapsen läheisillä aikuisilla on valta päättää, millaisia positiivisia ja negatiivisia arvoja on lapsen elämässä läsnä. Puhuttaessa lapsen arvokehityksestä on kasvattajalla tässä suuri rooli; onko kasvattaja lempeä ja kiinnostunut lapsensa asioista ja millainen on kasvattajan oma arvomaailma. Rakastava ja arvomaailmansa kanssa sinut oleva kasvattaja kykenee ottamaan vastaan lapsen kiukun ja uhman kieltäessään häneltä asioita, jotka voivat olla haitaksi lapsen kehitykselle. Kasvattajan tärkeän roolin olevan tarjoaja, joka mahdollistaa lapselle kasvuympäristön, jossa maailma ja erilaiset arvot näyttäytyvät lapselle mahdollisimman monipuolisesti. (Solasaari 2011, 40-41.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) arvopohjiksi on lueteltuina lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu ja syrjintäkielto, jotka perustuvat YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, varhaiskasvatukseen sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa arvoiksi on otsikoitu kuusi arvoperustaa, jotka ohjaavat varhaiskasvatusta valtakunnallisesti. Näitä arvoja ovat lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus sekä

terveellinen ja kestävä elämäntapa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18-19.)

4.2 Kristilliset arvot

Koen, että kristilliset arvot ovat laaja käsite. Olenkin koonnut tähän kohti nyt läpileikkauksen kristillisistä arvoista kolmen kristillisen koulun arvopohjista; Jyväskylän kristillinen koulu, Espoon kristillinen koulu ja Oulun kristillinen koulu, sekä päiväkoti Helmen arvoista ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arvoista. On erityisen tärkeää, että käsittelen tässä kohti myös kristillisten koulujen arvoja, koska kristilliset päiväkodit toimivat usein kristillisten koulujen yhteydessä ja heitä ohjaavat samat arvot. Oulun kristillisen koulun kirjatut arvot ovat samoja kuin kristillisissä päiväkoti Toivossa ja Versossa. Verso toimii myös Oulun kristillisen koulun tiloissa. Esikoululaiset, jotka saavat esiopetuksen lisäksi päivähoidoa kristillisissä päiväkodeissa, ovat kirjoilla kristillisessä koulussa 0-luokan oppilaana. Täten kristillisen koulun ja kristillisen päiväkodin arvot ovat yhteiset ja tukevat lasta koko lapsuuden ja nuoruuden ajan.

Jyväskylän kristillinen koulu luettelee nettisivullaan arvoikseen ja periaatteikseen arvot, joiden perustana on kristillinen elämäntavomus. Jyväskylän kristillinen koulu nimeää arvoikseen kolmiyhteisen Jumalan kunnioittamisen ja rakastamisen sekä Raamatun kunnioittamisen Jumalan sanana, lähimmäisen kunnioittamisen ja rakastamisen, oman ihmisarvon kunnioittamisen sekä ympäristön kunnioittamisen. Lisäksi kyseinen koulu painottaa arvoikseen myös kohtaamisen pedagogiikkaa elämäntavaksi koulun ja kodin osalta, yhteisöllisyyttä sekä laatua. (Jyväskylän kristillinen koulu 2018.)

Espoon kristillisen koulun toimintakulttuurin arvot pohjautuvat kristilliseen maailmankatsomukseen. Espoon kristillisessä koulussa kristillisyyttä tulee esiin ajattelutavassa sekä valinnoissa koulun toimintakulttuurissa, jotka noudattavat koulun arvopohjaa. Arvoikseen kyseinen koulu on otsikoinut kristillisen ihmiskäsityksen, yhteisöllisyyden, myönteisen esimerkin merkityksen, kodin ja koulun yhteistyön, kristillisten tunnustusten välisyyden sekä pyrkimyksen erinomaiseen opetukseen ja toiminnan laatuun. (Espoon kristillinen koulu 2018.)

Oulun kristillinen kasvatus ry:n alaisuudessa toimivat sekä Oulun kristillinen koulu että Päiväkoti Verso ja Päiväkoti Toivo. Oulun kristillisen koulun arvot ohjaavat myös päiväkoti Verson ja Toivon arkea. Erityisesti Päiväkoti Toivossa esikoulua käyvät lapset ovat samalla myös Oulun kristillisen koulun oppilaita vaikka ovatkin päivähoidossa Toivossa, joten koin että on siksikin perusteltua ottaa mukaan teokseen kaikki Oulun kristillisen koulun opetussuunnitelmassa nimetyt arvot. Nämä arvot ovat:

- ihmisarvo, vastuullisuus, laupeus ja lähimmäisenrakkaus
- rehellisyys, oikeudenmukaisuus ja armollisuus
- turvallisuus ja yhteisöllisyys
- kunnioitus, luottamus ja kiitollisuus
- katsomustietoisuus

(Oulun kristillisen koulu 2018.) Päiväkodit Verso ja Toivo painottavat kuitenkin toimintasuunnitelmassaan (2017) kyseisistä arvoista kolmea.

Päiväkoti Helmi on yksityinen päiväkoti, joka toimii Uuraisilla. Päiväkoti Helmen toiminnan perusta on kristillisissä perusarvoissa, joita ovat rehellisyys, tasa-arvoisuus, toisen ihmisen kunnioittaminen ja auttaminen, erilaisuuden hyväksyminen, asioiden ja ristiriitojen selvittäminen sekä anteeksipyyttäminen, anteeksianto ja anteeksisaaminen. Päiväkoti Helmen toiminta-ajatuksena on että jokainen yksilö on arvokas helmi jo itsessään. Päiväkoti luettelee otsikoittain arvoikseen myös toiminnan pohjautumisen kristittyjen yhteydelle sekä yhteistyölle, lapsen perustarpeiden huomioimisen iän ja kehitystason mukaisesti sekä kristillisyyden, joka on läsnä päiväkodin arjessa. (Päiväkoti Helmi 2018.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko nimeää nettisivuillaan arvoikseen uskon, jossa yhteys armolliseen Jumalaan koetaan kristityn elämän vankaksi perustaksi, toivon, jonka antaa Jeesuksen lupaus tulevaisuudesta sekä rakkauden, jota kirkko tarkentaa siten, että Pyhä Henki rohkaisee jokaista rakastamaan lähimmäisiämme. Lisäksi Suomen evankelis-luterilainen kirkko selventää, että arvokeskustelun tulisi olla alati läsnä kirkon kaikissa tasoissa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2018.)

4.3 Oulun kristillisen Päiväkoti Verson ja Päiväkoti Toivon toimintasuunnitelma 2017 ja kyseiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetyt arvot

Oulun kristillisen Päiväkoti Verson ja Päiväkoti Toivon toimintasuunnitelmassa kerrotaan kyseisten päiväkotien toimintakulttuurista, jonka perustana ovat arvot, jotka pohjautuvat kristilliseen maailmankatsomukseen. Kyseisiksi arvoiksi on lueteltu muun muassa vastuullisuus, kunnioitus sekä armollisuus. Toimintasuunnitelmassa korostetaan, kuinka kristillisessä ihmiskäsityksessä jokaisella ihmisellä on luovuttamaton ihmisarvo. Tämä tuodaan esiin kaikessa vuorovaikutuksessa. Toimintasuunnitelmassa kerrotaan kuinka kristillinen maailmankuva antaa arvon ja merkityksen kaikella ympärillämme olevalle. Oulun kristillinen Päiväkoti Verso ja Päiväkoti Toivo haluavat tuoda toiminnassaan esiin kyseisiä arvoja, jotta lapsille avautuisi kuinka jokaista ihmistä sekä ympäristöä tulisi kohdella arvokkaasti. (Päiväkoti Verson ja Päiväkoti Toivon toimintasuunnitelma 2017.)

5 VIISI-KUUSIVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS

Viisi-kuusivuotias lapsi toimii jo melko itsenäisesti, mutta rauhattomuus ja tunteiden ailahtelu voivat kuulua myös tähän ikävaiheeseen. Lapsi saattaa näyttäytyä jo isona, mutta huolenpidon ja hellyyden tarve ei ole kadonnut. Tässä ikävaiheessa kasvattajien rooli on tukea lapsen itsenäistymistä liittyen kaverisuhteisiin ja liikkumiseen sekä moraalien kehittämisessä. Viisivuotias lapsi on omatoiminen sekä aloitteellinen ja harjoittelee mielellään pieniä kotitöitä. Viisivuotias lapsi tarvitsee rohkaisua, kannustusta sekä omien vahvuuksien korostamista. Tässä ikävaiheessa lapsella on yhä vahva mielikuvitus, mutta viisivuotias käsittää jo todellisuuden ja sadun eron. Lapsi pohtii erilaisia ilmiöitä ja niiden syitä sekä kyselee paljon. Lapsi nauttii aikuisen kanssa pohdiskelusta sekä asioiden oivaltamisesta. Lapsen kysymykset muuttuvat syvällisiksi ja voivat liittyä elämän tarkoitukseen, kuolemaan, syntymään ja sairauksiin. Tämän ikäisen lapsen muisti on terävä ja lapsi voi muistaa asioita jo vuodenkin takaa. Oppimisen alueella viisi-kuusivuotiasta lasta kiehtovat numerot ja kirjaimet. Lapsen puhe on selkeää ja kielipölyisesti lähelle oikeaa. Lapsi kykenee jo pohtimaan mielessään asioita ja ilmiöitä, joita ei voi nähdä. Viisi-kuusivuotias lapsi osaa keksiä tarinoita sekä kertoa mitä kuvissa tapahtuu. Lapsi saa mielihyvää vapaasta luomisesta sekä mielikuvituksesta. Viisi-kuusivuotiaan lapsen sosiaaliset taidot ovat kehittyneet taitavaksi. Lapsi kykenee neuvottelemaan, joustamaan tarvittaessa sekä sanoittamaan tunteitaan. Viisi-kuusivuotiaan lapsen moraaliset käsitykset ja tunteet kehittyvät tässä ikävaiheessa runsaasti. Lapsi pohtii mikä on hyvää ja mikä pahaa ja tarvitsee vanhemmalta tukea omille johtopäätöksilleen. Tämän ikäinen lapsi käsittää jo mikä ero on oikealla ja väärällä sekä käsittää mikä on oikeudenmukaista ja reilua. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.)

5.1 Lapsen identiteetin tukemisen tärkeys varhaiskasvatuksessa

Identiteettiä käsitetään välineeksi, jolla määritetään keitä olemme ja samaistumme toisiin kaltaisiimme ihmiseen ja ihmisryhmiin. Samanlaisuuksia ruokkiva identiteettikäsitteys kohdistuu ryhmään kuulumiseen ja siinä toimimiseen sekä

kuinka tämä muokkaa ihmistä ryhmän jäsenenä. Usein identiteetillä tarkoitetaan yksilön representaatioita minuudestaan ja maailmasta. Erilaiset uskomukset, arvot ja skeemat syntyvät ja kietoutuvat yhteen menneisyyden kokemuksiin ja heijastuvat nykyisyyteen. Varhaiskasvatuksen arjessa tärkeintä on kiinnittää huomiota yhdistäviin tekijöihin, joiden kautta lapsille mahdollistetaan toistensa kohtaaminen ilman leimaavien kulttuuri-identiteettien vaatimuksia. Identiteettiä ei ole ellemmme tule nähdä. Kasvatuksessa oleellisinta onkin kysyä millaisia nähdä ja kuulla tulemisen tiloja ja paikkoja kasvattajien tulisi rakentaa lapsille. Kasvattajan haasteiksi muodostuvat nykypäivän moninaiset toimintakentät. Lapsen monikerroksisten identiteettien muodostumista hämmentää ympärillä tapahtuvat nopeat maailman muutokset. Kasvattajien tehtävä on haastavaa, mitä tulee lasten vuorovaikutukseen ja identiteettityöhön, jossa lasten tulisi näkyä kokonaisina sekä moninaisina. Identiteetti on käsitteenä hyvin moniulotteinen. Nykyään nähdään, että identiteetin kehitys liittyy vahvasti lapsen varhaiskehitykseen. Erityisesti kieli sitoo lapsen osaksi yhteisöä ja identiteettityötä. (Mäkinen 2017, 98, 100, 106-108.)

Positiivisen pedagogiikan menetelmiin kuuluvat visuaaliset tuotokset, kuten piirustukset, valokuvat ja videot, jotka tukevat kerrontaa ja merkityksen antoa. Ne auttavat hahmottamaan erilaisia ilmiöitä, tapahtumia, tunteita ja ajatuksia sekä pukemaan niitä sanoiksi. Visuaaliset menetelmät antavat lapselle sellaisia keinoja tulla nähdä ja kuulla, joita muuten ei ole mahdollista saavuttaa. Positiivisen pedagogiikan mukaisessa toiminnassa lapselle annetaan mahdollisuus oman elämän havainnointiin, tunnistamaan asioita jotka tuottavat hänelle iloa ja hyvää oloa sekä saavat hänet tuntemaan itsensä hyväksytyksi ja rakastetuksi. Dokumentoitaessa asioita lapselle tarjoutuu tilaisuus käsitellä kokemuksiaan ja jakaa niitä myös muiden kanssa. Kun lapsi kertoo omista kuvistaan, avautuu kasvattajalle kanava lapsen kokemusmaailmaan. Päiväkodin arkeen voidaan tietoisesti tuoda sellaisia asioita, joiden tiedetään tuottavan myönteisiä tunteita. Kun lapsille luodaan mahdollisuus katsella ja keskustella esim. piirustuksistaan, se tukee yhteisöllisyyden ja ryhmään kuulumisen tunteita. (Kumpulainen 2015, 67-69.)

Positiivisen pedagogiikan mahdollistuminen varhaiskasvatuksessa luo mahdollisuuden synnyttää vuorovaikutustilanteita, joissa lapset voivat esimerkiksi visuaalisin keinoin tuoda esiin kokemuksiaan ja jakaa niitä myös muille ryhmään kuuluville. Näissä palautetilanteissa syntyy mahdollisuus dialogiin, jossa sekä ohjaajat että lapset pyrkivät ymmärtämään kokemuksiaan sekä luomaan tulkintoja ja merkityksiä kokemilleen ja dokumentoimilleen asioille. Dialoginen merkityksen anto syntyy yhteisistä kuvien tarkasteluun liittyvistä vuorovaikutustilanteista. Kuvien tarkastelun kautta keskustelu synnyttää useita eri merkityksiä ja niiden tasoja. Lasten kanssa yhdessä pohdiskeleminen ja tilan antaminen heidän omille mielipiteilleen murtaa aikuisen perinteistä asemaa tiedon välittäjänä ja laajentaa niin aikuisen kuin lapsenkin ajattelun näkökulmia. (Kumpulainen 2015, 71-72.)

Luovan ilmaisun teoreetikko Lowenfeldin (1959) mukaan lapsen taiteellisen toiminnan keskeinen periaate on ilmaista itseään, sisäistä maailmaansa ja kokemuksiaan ja jakaa niitä toisten kanssa. Hän pitää keskeisenä sitä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Teoreetikon näkemyksen mukaan tällaisissa tilanteissa lapselle luodaan turvalliset puitteet ilmaista itseään ja aikuisen ottaa vastaan lapsen maailma. Luovan ilmaisun keinoin lapsi voi käsitellä impulsiivista ja usein konflikteistakin arkea. (Pääjoki 2016, 114 [Lowenfeld 1959].)

Hereettisellä imperatiivilla tarkoitetaan, että yksilö on samanaikaisesti vapaa ja pakotettu tekemään valinta oman uskonnollis-maailmankatsomuksellisen näkökantansa kanssa. Teologian ja kirkon piirissä tämäntyyppistä keskustelua on aikaisemmin karsastettu, sillä yksilöllistyminen haurastuttaa kirkon perinteisiä siteitä. Viime aikoina on kuitenkin alettu ymmärtää myös uskonnon yksilöllistymiseen liittyvät mahdollisuudet. (Simojoki 2015, 44.)

Maassamme on perustuslaillisia oikeuksia liittyen katsomukseen ja jotka on huomioitu laadittaessa vasuperusteita. Näiden tulkinta käytännössä varhaiskasvatuksen arjessa pohdituttaa mitä kaikkea pitääkään sisällään ”sitouttamaton katsomuskasvatus”. Yksilöinä meitä koskee positiivinen uskonnonvapaus, mikä tarkoittaa vapautta harjoittaa uskontoa ja mikä toisaalta

on hieman ristiriidassa negatiiviseen uskonnonvapauteen, eli vapauteen olla osallistumatta uskonnonharjoitukseen. Nämä ovat uskonnonvapauden kaksi eri olomuotoa. Valtion on puolestaan otettava tasapuolinen näkökanta kaikkiin katsomuksiin, mikä tarkoittaa vakaumusten tasa-arvoa. Ammatillinen suhtautuminen katsomuksiin kumpuaa positiivisesta mielenkiinnosta sekä yhteisestä ihmettelystä. Lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun, terveyden ja hyvinvoinnin tukemiseen liittyy olennaisesti myös katsomuksellinen ja uskonnollinen näkökanta. Tätä tehtävää tulisi tarkastella eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden, tulevaisuuden ja median perspektiiveistä. Uskonnottomuus kuuluu osaksi muita katsomuksia. Lasta kunnioittavaan toimintatapaan kuuluu olennaisesti lapsen elinpiirin, kulttuurin sekä perheen katsomuksen tunnistamista ja edellä mainittujen asioiden esille tuomista varhaiskasvatusyhteisössä. On lapsen oikeus olla katsomuksellisesti olemassa ja näkyvä. (Tast 2017, 13, 18.)

5.2 Lapsen osallisuus ja vaikuttaminen

Lapsen kykyyn asettaa filosofisia kysymyksiä sekä kysyä olennaisinta pohtii myös Matthews (1980) kirjassaan *Philosophy and Young Child*. Lapsi osaa luontaisesti kysyä ja pohtia tarkasti arkisen elämän oletettuja itsestään selvyiksi filosofisen ajattelun kautta. Vastoin lähtökohtaisia oletuksia lapsi ei niinkään hae suuriin elämäkysymyksiin suoria vastauksia, vaan lapselle on ennen kaikkea tärkeä tulla kuulluksi ja lapsen kanssa käydään filosofista keskustelua tasavertaisena ja toverillisena keskustelijana, jotta keskustelulle syntyy dialoginen luonne. Uskonnolliset ja maailmankatsomukselliset vaihtoehdot tulevat lapselle väijäämättä eteen valinnan mahdollisuuksien lisääntyessä. (Simojoki 2015, 38-39 [Matthews 1980].)

Eeva-Liisa Kronqvist (2016) on käsitellyt lapsen toimijuuden, yksilöllisyyden ja kontekstiin liittyvää kasvua ja kehitystä sekä niiden tuomia mahdollisuuksia osaksi oppimisteoreettista sekä kehityspsykologista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Pelkästään yksilöpsykologinen tieto ei riitä varhaiskasvatussuunnitelman perusteeksi. Varhaiskasvatuksen vaikuttavuudesta on paljon tutkimustietoa jonka mukaan lapset hyötyvät

laadukkaista varhaiskasvatussuunnitelmista. Se tukee niin emotionaalista, sosiaalista kuin kognitiivistakin oppimista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi joka kehittyy arvostamalla, kuuntelemalla ja tukemalla kaikkia lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä osa-alueita. (Kronqvist 2016, 13, 15.)

Lapsen kuulluksi tuleminen ja yhteisesti annettu merkitys pohdinnan alla olevalle asialle tukee lapsen osallisuutta ja tasapainoista kehitystä. Ei ole itsestäänselvyys, että aikuiset arvostavat lasten tarvetta tulla kuulluiksi ja nähdyiksi heidän kokemusten ja näkökulmien pohjalta. Tehtyjen tutkimusten valossa se vaihtelee suuresti, miten aikuiset reagoivat ja vastaavat lasten aloitteisiin ja kysymyksiin ja kuinka he antavat ja mahdollistavat dialogisen merkityksenannon lapselle. (Kumpulainen 2015, 57.)

Aikuinen pyrkii helposti opettamaan lapselle asioita joihin lapsella ei ole muodostunut minkäänlaista kosketuspintaa. Lapsen tulisi saada ensin muodostaa henkilökohtainen suhde opetettavaan asiaan, jonka voi muodostaa tutkimalla tai kysymällä sekä kuuntelemalla tarinaa jne. Näin lapsi kiinnostuu asiasta ja löytää yhteyden opittavaan asiaan. Lapselle on tärkeää saada tutkia asiaa ja näin herättää kiinnostus sekä kannustaa kysymään asioita; vertailemalla ja keskustelemalla voi oppia parhaiten. Kasvattajien tehtävä on nimetä ja kuvata eri asioita ja selittää lapsentajuisesti kyseessä olevia asioita mahdollisimman tarkkaan. Oppiminen tapahtuu havainnoinnin avulla siten, että lapsi itse päätyy uuteen käsitykseen asiasta. Lapsen ikä ja kognitiivinen kehitystaso tulee aina huomioida opetustilanteissa. (Turja 2016, 189.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) tuodaan esiin, kuinka lasten oikeudet pitävät sisällään kuulluksi tulemisen ja osallisuuden mitä tulee lapsen elämään vaikuttaviin asioihin. Varhaiskasvatuksessa on kunnioitettava kyseisiä demokratian toteutumisen periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä nähdään lasten kehittyvien osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen sekä oma-aloitteisuuteen rohkaiseminen. Lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taidot vahvistuvat, kun kohdataan lapset arvostavasti, kuunnellaan lasten ajatuksia sekä vastataan heidän aloitteisiinsa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan myös lasten osallisuudesta, yhdenvertaisuudesta sekä tasa-arvosta.

Näitä viedään eteenpäin inklusiivisen toimintakulttuurin jokaisessa toiminnassa. On tärkeää arvostaa niin lasten, henkilöstön kuin huoltajienkin näkemyksiä ja mielipiteitä. Tämä tarkoittaa sitä, että tunnustetaan osallisuutta edistävät toimintatavat ja rakenteet ja kehitetään niitä. Osallisuus mahdollistaa lapselle ymmärrystä liittyen yhteisöön, oikeuksiin, vastuuseen sekä valintojen seurauksiin. Kun lapsi kohdataan sensitiivisesti ja lapsi kokee, että hänet nähdään ja häntä kuunnellaan, vahvistuu näin lapsen osallisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24, 30.)

6 TAIDEKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsen hyvinvointia ja identiteetin hahmottamista tukee lapsen luonteva toiminta, mikä samalla kasvattaa myös lapsen mahdollisuuksia osallisuuteen. Kun lapsi saa toimia siten, että toiminta on mieluisaa voi lapsi tuoda esiin ajatusmaailmaansa ja tunteitaan. Kasvattajat pääsevät kurkistamaan lasten ajatteluun ja maailmaan toiminnan kautta ollessaan vuorovaikutuksessa lasten ja toistensa kanssa sekä havainnoinnin avulla. Vasussa todetaan, kuinka oppimisessa on kyse lapsen kokonaisvaltaisesta tapahtumasta. Lapsen harjoittellessa ja omaksuessa erilaisia taitoja sekä ollessaan uusien asioiden äärellä, lapsi tarvitsee oppimisen tueksi kaikkia aistejaan. Varhaiskasvatuksen oivalluksessa lasten vanhemmille on kyse siitä, kuinka ideaalilanteessa laadukas varhaiskasvatus tuottaa lapselle oppimisen iloa sekä tuo luovuuden keinoin rohkeutta ja henkistä vapautta, joita lapsi tarvitsee kohdatessaan elämässään haasteita. (Välimäki 2009, 82-83.)

Lapsen taiteellisen toimijuuden luonne ja tehtävät ovat kirjavia sekä alati muuttuvia. Taiteellisen toimijuuden avulla lapsi tutkii maailmaa ja ilmaisee itseään. Kasvatuksessa tulisi ottaa huomioon lapsen toimijuus ja osallisuus mitä tulee taiteellisiin ja esteettisiin olomuotoihin, jotta kasvattaja voisi näin tukea lasta. Tarvitaan myös taiteeseen kohdistuvaa toimintaa. Tämä merkitsee osallisuutta taiteesta ja kulttuuriperinnöstä tekijän että kokijan roolissa. (Pääjoki 2016, 122.)

Taiteellisia materiaaleja voidaan käyttää luovina leikkivälineinä jopa paremmin kuin varsinaisia leluja. Taiteelliset materiaalit ruokkivat lapsen omaa kekseliäisyyttä. Lapsille on merkityksellistä tuntee olevansa osa ympäröivää kulttuuria sekä sen perintöä toimijoina. Lapsilla on oikeus oppia tuntemaan moninaisia kulttuurisia juhlia, perinteisiä käsitöitä, vanhoja lauluja ja satuja, koska ne kuuluvat yhteisölliseen kulttuuripääomaan ja yhteisölliseen muistiin. (Pääjoki 2017, 114, 117.)

6.1 Kuvataidekasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaislapsuuden kuvataidekasvatus keskittyy kasvattamaan lasta taiteen pariin sekä taiteen keinoin. Vaikka lapsen taidekasvatuksessa painotetaan esteettisyyden ja luovuuden kehittämistä, on taidekasvatuksen tähtäimessä silti lapsen kokonaisvaltainen kasvu. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna tavoitteena on kasvattaa lapsi kulttuuriseksi osallistujaksi. Kuvataidekasvatuksen myötä lapsen aisti- ja havaintotoiminnot herkistyvät. Kuvataidekasvattajan tehtävä on valmentaa lasta katsomaan ja näkemään kokemuksia läsnäolevasti esimerkiksi, kuinka talvella voidaan havaita sininen hetki. Kuvataidekasvatuksen avulla lapsen havaintokyky kehittyy. Kuvataidekasvattajan tulisi huomioida ajankäyttöä siltä näkökannalta, että lapsi saisi rauhassa tutkia ilmiöitä ja ratkaista esiin nousevia kysymyksiä. Kasvattajan roolina on myös tukea lapsen innostumista. Kuvallisen toiminnan prosessi on ikään kuin leikkiä ja nykytaidetta yhtä aikaa. (Rusanen 2009, 48-49.)

Varhaisiän kuvataidekasvatukseen kuuluu neljä osa-aluetta, jotka ovat kuvataiteellinen ilmaisu, kuvataiteellinen kokeminen, ympäristön esteettinen ja kulttuurinen kokeminen ja median tarkastelu. Näiden avulla lapsi voi tutkailla myös ympäröivää yhteiskuntaa. Kuvataiteellinen ilmaisu mahdollistaa tutkivan ja kokeilevan toiminnan. Kuvataiteellisen ilmaisun kautta lapsi jäsentää kokemuksiaan luomansa muodon kautta, jolloin hän voi pohtia ympäristöstään tekemiään havaintoja sekä oivaltaa yksilöllisiä tunteitaan ja ajatuksiaan. Kuvallisen kerronnan kautta lapsi saa mahdollisuuden harjoitella vuorovaikutustaitoja. Kuvataiteellisen ilmaisun kokemus, aihe tai tehtävä tulisi koskettaa tai puhuttaa lasta, jotta toiminta kehittäisi lapsen itsetuntemusta ja identiteettiä. Kasvattajan on tärkeää tallentaa lasten ajatuksia sekä lasten tuotoksiin sisältyvää tarinointia. (Rusanen 2009, 49-50.)

Kuvataiteellisessa kokemisessa lapselle annetaan mahdollisuus taiteen vastaanottamiseen. Tämä tarkoittaa eri kuvataiteilijoiden tuotoksiin tutustumista vieraillemalla museoissa ja näyttelyissä. Ympäristön esteettisen ja kulttuurisen kokemisen tavoitteeksi tulisi asettaa, että kasvattaja opettaisi lapselle tämän oman arjen ympäristön havainnoimista, jäsentämistä sekä arvottamista. Median

tarkastelussa mahdollistetaan lapselle olennaisia valmiuksia liittyen mediakulttuuriin, joka on osa nykyistä lastenkulttuuria. (Rusanen 2009, 50-51.)

Kuvataidekasvatuksen toteutus tapahtuu tavoitteellisen toiminnan ja arkipäivien kasvatus- ja hoitotyön aikana. Lapsen kehittymistä voidaan havainnoida nimenomaan pitkäkestoisten teemojen ja projektien lomassa ja kehittymisen askeleita voidaan seurata kasvattajan kuvallisen dokumentoinnin avulla. Juurikin tämä kuvallinen työskentely avaa runsaasti mahdollisuuksia, kun halutaan harjoitella hieno- ja karkeamotoriikkaa, silmän ja käden koordinaatiota sekä aisteja. Kasvattajan ohjausta tarvitaan kahdessa kohdassa. Kasvattajan yhtenä tehtävänä on organisoida ja ohjata lapsen fyysistä työskentelyä ja välineiden ja materiaalien oikeanlaista käyttöä. Kasvattajan toisena tehtävänä ohjauksessa on myös luoda tarkoituksellisesti oppimisympäristö ja ilmapiiri sellaiseksi, mikä mahdollistaa lapsen rauhoittumisen sekä parantaa lapsen keskittymiskykyä ja sitoutumista luovaan työhön. Arviointi ja töiden tarkastelu kuuluvat työprosessin päätökseen. Lapselle avautuu mahdollisuus jakaa omaa maailmaansa ja tuoda tämä näkyväksi kertomalla omasta työstään. Jos lapselle halutaan antaa yksilöllistä huomiota, tulee kasvattajan käydä arviointi läpi jokainen lapsi kerrallaan. Kirjaamalla lapsen kommentit työhön liittyen kiteyttää tämä työn sanomaa. Tärkeää on myös harjoitella lasten kanssa ryhmässä kuuntelemisen, keskustelemisen sekä palautteen antamisen taitoja. Töitä tarkastelemalla kasvattaja saa selville onko tarvetta lapsen lisäohjaukselle ja miten seuraavaa toimintaa tulisi kohdentaa. (Rusanen 2009, 53-54.)

Lasten kuvataiteellisella toiminnalla viitataan lasten tulkintoihin taiteesta ja heidän luomiinsa kuvataiteellisiin töihin. Kuvataide koetaan visuaaliseksi kulttuuriksi, joka pitää sisällään kaksi- ja kolmiulotteisen kuvataiteen tuottamisen keinot visuaalisiin viesteihin ja lisäksi media, arkkitehtuuri ja muotoilu. Kuvataidekasvatuksessa sulautuvat visuaaliseen kulttuuriin liittyvät kuvataiteellisen toiminnan menetelmät. Monipuolista kuvataiteellista toimintaa suunnitellessaan kasvattajan mielen on oltava avoin ja ennakkoluuloton. Kasvattajan tulisi olla tietoinen omista käsityksistään liittyen taiteeseen. Täten kasvattajan työ helpottuu suunnitellessaan lapselle kuvataiteellista toimintaa,

jossa lapselle voi muodostua oma suhde taiteeseen. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014, 12.)

6.2 Lapsen luovan tuotoksen dokumentointi

Uskontokasvatuksen uudelleen profiloinnissa ajatellaan niin, että perinteiset arvot ja tavat nähdään uudella tavalla. Uskalletaan ajatella, että myös Raamatun kertomukset voidaan saduttaa ja saattaa lapsen helpommiksi ymmärtää. Aikaisemmin satujen kerronta uskonnollisessa yhteydessä on pidetty sopimattomana ja niiden arvoa alentavana, mutta nyt on herätty ajatukseen, että sadunomaisesti kerrotut Raamatun tapahtumat valmentavat lasta vastaanottamaan myös todellisia Raamatun kertomuksia. Niiden sisältämällä arvoilla ja oikeudenmukaisuudella voidaan tukea lapsen kasvua, perusluottamusta ja ymmärtämään elämän tarkoitusta. (Varhaiskasvatuksen käsikirja 2016, 157.)

Varhaiskasvatustyö sitouttaa ja vaatii sekä fyysistä että henkistä läsnäoloa tekijältään. Varhaiskasvatuksen dokumentointiin on tullut paljon uusia tapoja kerätä, eli dokumentoida tietoa. Siihen kuuluvat esimerkiksi tietotekniikkaan liittyvä välineistö, kuten digikamerat. Itse dokumentointitapahtuman voi dokumentoida nopeastikin, mutta kuvien ja tekstien jälkikäsitely vie aikaa. Suurien ryhmien kanssa tehtävä dokumentointi on lähes mahdotonta ja tämän vuoksi onkin tarkoituksenmukaista muuttaa toiminta pienryhmätoiminnaksi. Nykyisen varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys vaatii, että toiminnan laatua voidaan todentaa, havainnoida ja arvioida, jotta työskentelystä tulisi tavoitteellista. Dokumentoinnin avulla tallennetaan ne osiot kasvatuksessa, jotka helposti jäävät näkymättömiin. Dokumentointi toimii arvioinnin työkaluna, mutta se toimii myös suunnitteluapuvälineenä. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeää jo ajoissa suunnitella dokumentointimenetelmät, joita eri prosesseissa käytetään. Kirjaksi tuottamisen dokumentointiprosessi on erilainen, kuin jos tavoitteena olisi esimerkiksi diaesitys tai näyttely. Luovan toiminnan dokumentoinneilla voidaan nostaa esiin ja tallentaa lasten tiedot ja taidot, eri toimintatavat ja lasten oppiminen sekä oppimisen ilo ja elämykset. Parhaimmillaan dokumentointi tukee

yhteisöllistä kasvatusta. Samalla dokumentointi tallentaa ympäristön historiaa ja nykypäivää. (Rintakorpi 2009, 88-89, 93.)

Dokumentoinnissa on tärkeää, että näihin tehtyihin dokumentteihin palataan yhdessä lasten kanssa ja keskustellaan tuotoksen herättämistä ajatuksista. Eri dokumentointitapoihin palaamalla voimme tukea lasten monilukutaidon kehittymistä, jota painotetaan uusissa varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmissa. (Varhaiskasvatuksen käsikirja 2016, 192.)

7 TUOTOS

Opinnäytetyönäni toteutin digikirjan yhdessä Oulun kristillisen Päiväkoti Toivon viisi-kuusivuotiaiden lasten kanssa huhtikuussa 2018 viikon 21 aikana. Opinnäytetyöni tuotos on siis digikirja, jonka aiheena on Oulun kristillisen Päiväkoti Toivon arvot. Digikirjan tekoprosessin aikana päiväkoti Toivon viisi-kuusi-vuotiaat lapset pohtivat heidän päiväkotinsa arvoja omin sanoin ja sanoittivat näin digikirjaa. Lisäksi lapset kuvittivat digikirjaa kyseisiin arvoihin liittyen.

Digikirjaa toteutettaessa huomioin valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) ja tähän sisältyvät laaja-alaisen osaamisen alueet sekä oppimisen alueet niiltä osin, jotka liittyvät toiminnalliseen opinnäytetyöhöni. Tämän opinnäytetyöni tuotoksen tekoprosessin myötä lapsille mahdollistui valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) mainittuja laaja-alaisen osaamisen kohtia, kuten lasten osallisuus ja vaikuttaminen, ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen sekä vuorovaikutus ja ilmaisu. Valmiin digikirjan lukeminen yhdessä lasten kanssa kehittää monilukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista. Digikirjan toteuttaminen yhdessä päiväkodin lasten kanssa tuki myös osaltaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pedagogisen toiminnan viitekehyksiä, mitä tuli oppimisalueisiin kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot sekä minä ja meidän yhteisömme. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.)

7.1 Menetelmien ja työtapojen esittely ja perustelu

Tämän projektin tuotoksen idea on syntynyt aikaisempien kokemusteni pohjalta työskennellessäni päiväkodeissa lasten parissa opintojeni aikana; sekä työharjoittelijan roolissa että lastenhoitajan roolissa.

Kirsi Laento ja Katariina Nousiainen (2009) tuovat esiin, että pitkäkestoinen työskentely saman aiheen parissa syventää lapsen kokemusmaailmaa ja tekee aiheeseen liittyvistä asioista lapselle merkityksellisiä. Lisäksi taiteellinen

työskentely rikastuttaa lapsen maailmaa. Hyvänä esimerkkinä toimii Kirjakummi-toiminta, jossa tuttu kirjakummi esittelee lapsille valitsemiaan lastenkirjoja. Kirjakummi-toiminnassa valinnat perustuvat aina lasten valintoihin ja toiveisiin. Tämä toimintamalli lisää kasvattajien tietoa suomalaisesta lastenkirjallisuuden moninaisuudesta. Samalla tämä tukee lasta kirjaston palvelujen käytön oppimisessa tiedostavana ja aktiivisena tulevaisuuden käyttäjänä. (Laento & Nousiainen 2009, 93.)

Tämä digikirjaprojekti tukee lapsen oman ajattelun arvostamista ja heidän merkityksellisyyttään oman oppimisympäristön vaikuttajina. Tämä on osa prosessia jossa lapsi voi ajatella, tutkia ja kokeilla eri tyyppistä taiteellista toimintaa. Taideprosessit tukevat myös ajatusta että työskentelyyn kuluva aika on ainutlaatuista ja arvokasta lapsen elämässä. Laennon ja Nousiaisen (2009) mukaan lapsen toiminnan havainnointi ja dokumentointi lisää tietoa kolmella tasolla. Se lisää lapsen omaa mahdollisuutta seurata omaa kasvuaan ja kehitystä ja arvioida sitä. Vanhemmalle se antaa mahdollisuuden osallistua oman lapsen päivähoitopäivään ja kasvattaa osallisuutta kasvatuskumppanina. Lastenhoitotyössä työskenteleville dokumentointi on työväline joka antaa mahdollisuuden kasvun seuraamiseen yksittäisen taidon kehittymisen osalta. Lisäksi se tukee työntekijän oppimista omassa työssään. (Laento & Nousiainen 2009, 95.)

Toteutin digikirjan tekoprosessin avaamalla ensin lyhyesti päiväkotitoivon viisi-kuusivuotiaille lapsille päiväkodin omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyviä arvoja. Laadin myös valmiit otsikot arvoille sekä lasten ikätason mukaisia kysymyksiä liittyen kuhunkin arvoon. Lisäksi annoin kullekin lapselle piirustuksen aiheeksi jonkin kyseisistä arvoista. Digikirjan tekoprosessissa käytin menetelminä sekä haastattelua että sanallista ohjausta ja lapsen luovan tuotoksen dokumentointia. Lopuksi keräsin lapsilta suullisen palautteen siitä, miltä digikirjan tekeminen tuntui.

7.2 Lasten haastattelu ja Oulun kristillisen päiväkodin arvoihin liittyvät kysymykset

Käytin lapsia haastatellessani kysymyksiä, joita olin miettinyt valmiiksi avaamaan Oulun kristillisen Päiväkoti Toivon ja Päiväkoti Verson arvoja lapsille. Ajatuksena oli kehittää arvoihin liittyvät kysymykset siten, että viisi-kuusivuotias lapsi käsittäisi ne ja lapsi voisi pohtia arvoa ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Luettelen nyt arvon kerrallaan, jotka olen numeroinut, sekä lapsilta kysymäni kysymykset, jotka olen merkinnyt pisteillä. Pohdin yhdessä päiväkodin lastentarhanopettajan kanssa mitä aiheita käsitteisin arvojen alla ja osan pohdin itsenäisesti.

1. Ihmisarvo, vastuullisuus ja lähimmäisenrakkaus

- Millainen on hyvä ystävä? (lähimmäisenrakkaus)
- Miksi on mukavaa, että olemme erilaisia? (Ihmisarvo/erilaisuus)
- Tiedätkö päiväkodin säännöt?/Mistä huolehdit/Mitä osaat itse? (vastuullisuus)
esim. leikkien siivoaminen, käsien pesu ennen ruokailua yms.
- Luonto ja ympäristö: Mitä sinulla tulee mieleen sanasta luonto? Miten voimme pitää huolta luonnosta ja ympäristöstämme? (vastuullisuus)

2. Rehellisyys, oikeudenmukaisuus ja armollisuus

- Mitä tarkoittaa rehellisyys? Miksi on tärkeää puhua totta? (rehellisyys)
- Millainen on reilu kaveri? (oikeudenmukaisuus)
- Miltä tuntuu jos on tehnyt jotain väärin kaverille? Mitä silloin voi sanoa ystävälle? (oikeudenmukaisuus)
- Miksi on tärkeää antaa anteeksi? (armollisuus)

3. Turvallisuus ja yhteisöllisyys

- Mikä päiväkodissa on mukavaa? (turvallisuus ja yhteisöllisyys)
- Millainen on hyvä päiväkodin aikuinen? (turvallisuus)
- Mikä on mukava leikki, jossa voi olla mukana monta kaveria?/kertokaa leikistä? (yhteisöllisyys)

4. Kunnioitus, luottamus ja kiitollisuus

- Pohditaan yhdessä mitä tulee mieleen lauseesta ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi”? (kunnioitus ja luottamus)
- Mistä olet kiitollinen? (kiitollisuus)

5. Katsomustietoisuus

- Mitä sinulle tulee mieleen sanasta Jumala?
- Tutut päiväkodin laulut?

7.3 Toteutuksen raportointi

Toteutin digikirjan tekoprosessin Oulun kristillisessä päiväkotitoivossa 23.4-25.4.2018. Olin käynyt päiväkodissa ennen ensimmäistä toteutuspäivää etsimässä valmiiksi materiaalit, joita lapset käyttäisivät kuvien piirtämisessä. Materiaaleiksi valikoituivat päiväkotitoivon lastentarhanopettajan kanssa yhdessä pohtien valkoinen vesivärikartonki sekä akvarelliliidut. Akvarelliliiduilla on mahdollista ensin piirtää sekä lopuksi laveerata väri vesiväripensselillä. Mielestäni tällä tavoin lasten toteuttamista kuvista tulisi hienoja ja lapset saivat harjoittaa sekä kynäotetta että siveltimeä käyttöä; harjoittaa hienomotoriikkaa.

Kuvitimme ja sanoitimme digikirjaa pienissä kahden hengen ryhmissä. Halusin jakaa lapset kahden hengen ryhmään, koska ajattelin, että näin lapset uskaltaisivat pohtia ääneen esittämiäni kysymyksiä. Jos taas lapsi olisi ollut yksin haastattelutilanteessa, olisi se mielestäni saattanut jännittää lasta enemmän ja vastausten saaminen olisi saattanut olla hankalaa. Jos taas ryhmäkoko olisi ollut suurempi, olisi se saattanut mennä höpöttelyksi tai lapset saattaisivat toistaa helpommin toisten vastauksia ominaan pohtimatta todella kysymyksiä. Niinpä kaksi lasta per haastattelutilanne oli mielestäni optimaalinen vaihtoehto.

Pohdimme päiväkotitoivon toimintasuunnitelman sekä Oulun kristillisen koulun mukaisia arvoja lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden yksinkertaisilla kysymyksillä, jotka laadin valmiiksi etukäteen ja johon lapset vastasivat. Kuten arvoa lähimmäisenrakkaus pohdittiin esimerkiksi kysymyksellä: ”Millainen on hyvä ystävä?”. Lapsen vastauksilla digikirjaa sanoitettiin anonyymisti. Jokainen lapsi pääsi myös kuvittamaan kirjaa aina johonkin arvoon tai arvoihin liittyen; ensin akryyliidulla piirtäen ja sitten laveeraamalla pensselillä kuvan maalaukseksi. Ideana oli saada lapset pohtimaan ja sisäistämään päiväkodin arvoja sekä päästämään luovuus valloilleen kuvataiteen keinoin.

Alustin lapsille aihetta siten, että kerroin aluksi mitä käsite arvo tarkoittaa. Kerroin esimerkiksi mahdollisimman pelkistetysti, että arvo, ystävällisyys, voi olla sitä, että olet ystävällinen toisille. Turvallisuus arvona on puolestaan sitä, että pidetään huolta toisistamme ja välitetään toisistamme, jolloin kaikilla on hyvä ja turvallinen olo. Tällä tavoin selvitin mitä käsite arvo tarkoittaa. Tämän jälkeen kerroin lapsille, että heidänkin päiväkodillaan on omat arvot, ikään kuin säännöt joita noudatamme, ja lähtisimme nyt miettimään niitä. Kerroin myös, että seuraavana päivänä lapset saivat piirtää kuvia ja että tekisimme yhdessä kirjan päiväkotiin, jossa olisi sekä heidän käsityksiään että heidän piirtämiään kuvia arvoista. Tiedostin, että kirjantekoprosessi voi olla tämän ikäisille lapsille haastava siitä syystä, että ainakaan kaikki viisi-kuusivuotiaat lapset eivät jaksa pohtia kovin kauaa kysymyksiä kerralla, koska lapsen kärsivällisyys ohjattuihin tuokioihin ei ole kovin pitkäkestoinen tässä ikävaiheessa. Leikki-ikäiset lapset kaipaavat myös vapaata leikkiä ja lepoa. Siksi olin päättänyt jakaa kirjantekoprosessin kolmelle päivälle ajoittuen aamupäivään, jolloin lapsilla olisi ollut joka tapauksessa ohjattua toimintaa. Kaksi päivää oli varattu haastatteluja varten ja kaksi kuvien piirtämistä varten; lapset saivat kuitenkin piirrettyä kuvat yhdessä päivässä. Jotta lapsia motivoisi kirjan teko, olin päättänyt antaa lapsille lopuksi palkinnon hienosta työstä. Palkinnoksi lapset saivat kynät ja pyyhkecumit; olihan kyseessä kirjan luominen.

Haastattelutilanteessa jos joku lapsista oli arempi tai ei millään keksinyt vastausta kysymykseeni, kerroin hänelle esimerkin vastauksesta, jotta lapsi hahmottaisi kysymykseni idean. Ohjasin lapsia rauhallisella ja lempeällä vuorovaikutuksella

ja keskityin positiiviseen ja rohkaisevaan elekieleen, kuten hymyyn. Annoin välittömästi palautetta lapselle hänen kertoessaan oman vastauksensa/ajatuksensa kyseiseen arvoon liittyen sanomalla esimerkiksi ”Hyvä”, ”Tuohan onkin just hyvä” tai ”No niin, keksitpä hienosti tähän kohtaan vastauksen”. Samoin kannustin lasta, joka ei halunnut vastata tai ei keksinyt vastausta sanomalla esimerkiksi ”Ei se mitään. Mietitäänpä seuraavaa kysymystä”.

23.4.-24.4.2018 lapset sanoittivat kirjaa ja kolmantena päivänä 25.4.2018 lapset kuvittivat kirjaa. Kuvittamispäivänä annoin jokaiselle lapselle aiheen mistä piirtää; kukin lapsi piirtäisi jotakin määrättyyn arvoon liittyvää. Kysyin esimerkiksi ”Piirtäisitkö miten sinä pitäisit huolta luonnosta?”, ”Piirtäisitkö kuvan omasta päiväkodista?” tai ”Piirtäisitkö parhaan tai parhaimmat kaverisi?”. Kysyin lopuksi palautteen lapsilta, miltä kirjan tekeminen tuntui, ja tämänkin toteutin pienissä kahden hengen ryhmissä. Palautteen keräämisen toteutin erillisenä päivänä, jolloin lapset saivat myös palkinnot hienosta kirjallisesta sekä luovasta suorituksesta. Lisäksi keräsin päiväkotitoivon varhaiskasvattajilta sekä päiväkotitoivon varhaiskasvatusjohtajalta palautteen Eipä aurinko pilveä pelkää –kirjasta viikolla 39; sekä digikirjaversiosta, joka luettiin tablettilta että alustavasti painetusta kirjavedoksesta.

Eipä aurinko pilveä pelkää –digikirjan/kirjan graafisen ulkoasun suunnittelin yhteistyössä freelance graafikon Jari Ervastian kanssa. Jari Ervasti vastasi kirjan taitosta. Graafikko otti huomioon kirjan ulkoasua suunnitellessaan toiveeni ja ideani joita ehdotin. Kävin graafikon kanssa läpi aika ajoin keskeneräistä digikirjaa, jotta pystyin tuomaan ilmi hänelle mielipiteitäni kirjan keskeneräisestä graafisesta ulkoasusta ja tekemään korjausehdotuksia. Halusin, että lasten kuvat olisivat keskeisessä asemassa tässä teoksessa. Kuvat korostuisivat siinä missä lasten ajatuksetkin, joten värimaailmaa ammennettiin graafiseen ilmeeseen eri aukeamille lasten piirtämistä kuvista. Kiinnitin huomiota myös fonttikokoon ja kirjan luettavuuteen. Digikirja toteutettiin pdf-formaatille. Päiväkotitoivossa on käytössä oma tabletti, joten teoksen luku sujuu kätevästi kyseisellä laitteella. Teoksen koko suunniteltiin alan yleisesti käytettyjen standardien mukaan kokoon 17x17cm. Painoversio tulee olemaan kovakantinen. Alustavasti teoksesta on

tehty kuitenkin vihkoversiovedos palautteen antoa varten. Raamatun sitaatit laitettiin pienellä fontilla kirjan oikean sivun reunaan poikittain, koska nämä sitaatit ovat suunnattu enemmänkin aikuiselle lukijalle antamaan lisäarvoa arvojen pohdintaan. Suunnittelin tarkkaan kirjan esipuheen kirjasta. Esipuhe on suunnattu aikuisille kasvattajille; niin varhaiskasvattajille kuin lasten vanhemmillekin, joten halusin että esipuheesta selviäisi mikä teoksen tarkoitus on ja avata esipuheessa myös päiväkotitoivon arvoja sekä mistä ne on ammennettu. Digikirja onnistui mielestäni upeasti ja lopputulos vastasi odotuksiani! Teoksesta välittyvät hienosti, osuvasti ja hauskaasti lasten ajatukset. Olin halunnut toteuttaa teoksen juurikin näin lasten sanoin, niin että lasten osallisuus ja vaikuttaminen toteutuvat ja että aikuiset kasvattajat saavat arvokasta tietoa ja pohdittavaa millä tavoin lapset käsittävät ja sanoittavat päiväkodin arvoja; voisiko päiväkodin arjessa tehdä jotain vielä paremmin tai toisin, jos lasten käsitys arvoista olisi hataralla pohjalla?

7.4 Palaute päiväkotitoivon varhaiskasvattajilta sekä lapsilta

Keräsin kirjallisen palautteen valmiista Eipä aurinko pilveä pelkää –teoksesta, sekä digi- että painoversiosta, päiväkotitoivon varhaiskasvattajilta. Digikirjaversio luettiin päiväkotitoivon tabletilla. Kirjan ulkoasua kuvattiin ihanan esteettiseksi. Kirjaa kuvattiin hyvällä tavalla moniulotteiseksi. Kirjassa kerrottiin huomioidun kristillisyyden, osallisuuden sekä vasun toimintaperiaatteet/oppimisen alueet. Kirjaa voi päiväkotitoivon varhaiskasvatuksen opettajan mielestä käyttää lasten kanssa opetustilanteissa. Digikirja lisää hänen mukaansa myös kirjan käyttömahdollisuuksia.

Keräsin suullisen palautteen lapsilta digikirjan tekoprosessista 2.5.2018. Kysyin lapsilta, jotka olivat osallistuneet digikirjan tekoon; sen sanoittamiseen ja kuvittamiseen, miltä kirjan tekeminen tuntui? Olen kerännyt tähän nyt suoria sitaatteja lasten vastauksista:

” Kivalta.”

” Hyvältä.”

” Tylsältä vastata niihin kysymyksiin, kun niitä oli nii paljon.”

” Inhottavalta.”

” Hyvältä ja musta myös tuntuu mukavalta ja mää olin onnellinen kun mää sain vielä yllätyksen.”

” Kivalta ja semmoselta että olis kiva uudestaanki.”

Lisäksi kysyin mikä kirjan tekemisessä oli ollut mukavaa? Lapset vastasivat:

” Mukavinta se kun sai piirtää.”

” Ne eläimet ja ne ystävät.”

” Se leikkikysymys.”

” Kuvien piirtäminen. ”

” Kaikki oli ihan kivaa.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI

Tämän opinnäytetyön tekeminen oli antoisa ja opettavainen kokemus. Opin soveltamaan opintojeni aikana kertynyttä sosionomin ammattitaitoa etsimällä aiheeseen liittyvää teoriaa, käymällä itseni kanssa dialogia, eli pohtimaan aihetta sekä opin tätä opinnäytetyötä tehdessä kuinka raportoidaan ja arvioidaan valmis tuotos.

Sisällytin opinnäytetyöhöni teoriaa aihealueista erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus, arvot varhaiskasvatuksessa, viisi-kuusivuotiaan lapsen kehitys ja taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Koen, että teoriatieto kyseisistä aihepiireistä tukee Eipä aurinko pilveä pelkää –tuotoksen ideaa, tarkoitusta, prosessia ja projektia ja osasin perustella kyseisillä teorioilla toiminnallista opinnäytetyötäni. Lisäksi taustalla vaikutti koko ajan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, jonka ajankohtaista ohjeistusta opettelin sisäistämään, jotta osaisin perustella uuden vasun mukaisesti tätä toiminnallista opinnäytetyötäni. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ohjaa tämän päivän lastentarhanopettajan työtä, joten minun on tunnettava tulevassa ammatissani tämä ohjeistus sekä mikä tärkeintä, sisäistää varhaiskasvatussuunnitelman pedagogisen toiminnan viitekehykset. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ilmestyi opintojeni aikana, joten kyseistä ohjeistusta tuli käytyä läpi eri varhaiskasvatukseen suuntaavilla kursseilla. Nyt tämän opinnäytetyön myötä tiedostin, kuinka tärkeää on osata perustella ja soveltaa tietoa juurikin kyseisestä ohjeistuksesta ja sain lisäkokemusta varhaiskasvatuksen perusteiden käytöstä tämän opinnäytetyön myötä. Aiheen käsittelyn tueksi koin, että lähteitä oli riittävästi, koska aihe herättää suuria tunteita ja ristiriitaisiakin mielipiteitä. Koen, että on tärkeää, että suomalaisessa arvokeskustelussa uskalletaan ottaa kantaa varhaiskasvatuksen arvomaailman ja kulttuurin puolesta, jotta sillä säilyy sille kuuluva arvostus. Tastin (2017) mukaan identiteettiä ei ole olemassa elleimme tule nähdyiksi muuttuvassa maailmassa. On lapsen oikeus olla katsomuksellisesti olemassa ja näkyvä. Näihin Tastin ajatuksiin kiteytyy opinnäytetyöni syvimmat merkitykset.

Päiväkoti Toivon varhaiskasvattajien palautteen perusteella onnistuin tavoitteissani tässä toiminnallisessa opinnäytetyössäni. Tavoitteenani oli tämän projektin myötä mahdollistaa uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaista lasten osallisuutta sekä luoda samalla tuotos, jota kristillinen päiväkoti voisi hyödyntää kristillisen kasvatuksen materiaalina. Myös keräämäni suullinen palaute lapsilta oli rehellistä ja opettavaista ja tunsin että kirjan tekeminen oli ollut lapsista ihan kiva projekti; lapset olivat jaksaneet keskittyä hienosti kirjan tekoprosessiin sen ajan mitä olin heille aamupäivisin varannut. Olin huomioinut sen etteivät kaikki viisi-kuusivuotiaat lapset välttämättä kykene keskittymään kovin pitkäkestoiseen ohjattuun toimintaan, vaan tilaa pitää jättää myös vapaalle leikille. Lisäksi keskityin vuorovaikutuksessani motivoimaan ja kannustamaan lapsia. Huomioin lasten iän mukaisen kehitystason toiminnan ohjauksessa ja huomioin tämän erityisesti kehittäessäni kysymyksiä, joilla avaisin päiväkoti Toivon arvoja lapsille. Olen tyytyväinen luomiini kysymyksiin, jotka mielestäni avasivat lapsille päiväkoti Toivon arvoja lasten ikätasolle ymmärrettävällä tavalla. Sisäistin valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (2016) mukaisen pedagogisen toiminnan viitekehysten osa-alueet ja koin, että opinnäytetyöni tuotos koski useampaa osa-aluetta ja mahdollisti näin monipuolisen toiminnan kehiksen. Kirjaa voidaan käyttää myös kristillisen päiväkodin kristillisen kasvatuksen materiaalina.

Huomioin työssäni eettisyyden periaatteet varhaiskasvatuksessa sisäistämällä tähän liittyvää kirjallisuutta/teoriaa. Työn eettisyyden huomioin myös laatimalla infokirjeen sekä lupalapun kirjan tekoon osallistuvien lasten vanhemmille.

Olin laatinut opinnäytetyön suunnitelmani siten, että olin pohtinut tarkkaan tätä toiminnallista opinnäytetyöni aihetta ja työkokemukseni perusteella tiesin, mitä odottaa toimintatuokiolta viisi-kuusivuotiaiden lasten kanssa ja mitä haasteita voisin kohdata. Työkokemukseni vuoksi vuorovaikutus lasten kanssa oli luontevaa enkä jännittänyt juurikaan ohjaustilanteita. Kirjan toteutusvaihe lasten kanssa sujui siis hyvin ja jouhevasti. Myös yhteistyö graafikon kanssa oli sujuvaa ja visioni toteutui myös kirjan ulkoasussa. Kaiken kaikkiaan koen tämän toiminnallisen opinnäytetyöni tuotoksen onnistuneeksi kokonaisuudeksi. Pääsin toteuttamaan opinnäytetyön, jota luovana persoonana oli mukava tehdä sekä

ohjata lapsille. Lasten osallisuus ja sen toteutuminen varhaiskasvatuksessa käytännössä on yksi ajankohtaisimmista aiheista tämän hetken varhaiskasvatuksen arjessa, joten olen tyytyväinen aiheeni valintaan ja uskon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä myös muille alan ammattilaisille sekä opiskelijoille.

Tätä opinnäytetyötä voidaan kehittää ja hyödyntää eri ikäisten lasten kanssa toiminnallisena projektina. Uudeksi tutkimuskohteeksi on tämän työn myötä kehittynyt tarve laatia erillinen yhteinen työkirja varhaiskasvattajille ja lapsille tukemaan kristillistä arvokasvatusta. Täten päiväkodissa voisi ohjata Eipä aurinko pilveä pelkää-toimintatuokioita lapsille, jossa käytäisiin läpi kristillisiä arvoja kirjan aukeama kerrallaan. Työkirjan avulla pohdittaisiin arvoihin liittyviä kysymyksiä ja tehtäisiin toiminnallisia tehtäviä.

Eipä aurinko pilveä pelkää – teoksen kysymyksiä ja vastauksia voivat varhaiskasvatusalan opiskelijat hyödyntää pohtiessaan, kuinka avata erilaisia aikuisten luomia käsitteitä lapsille. On tärkeää huomioida lasten ikä- ja kehitystaso, jotta lapset saisivat ns. ahaa-elämyksiä ja mielekkäitä uusien asioiden oppimiskokemuksia.

Tätä toiminnallista ja luovaa opinnäytetyötä tehdessäni sain myös inspiraation toteuttaa vastaavanlainen teos tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen ammattilaisena. Haaveissa olisi tehdä myös opas varhaiskasvatukseen arjen toimintatuokioihin, kuten satujumppa – teos, jossa saisin toteuttaa sekä omaa ammattitaitoani että luovuuttani; loisin tarinoita ja lauluja satujumppatuokioille. Sosionomiopintoihin liittyvien kirjallisten tehtävien sekä tämän opinnäytetyön laatimisen myötä osaan nyt hyödyntää teorian tietoa kyseisen teoksen toteutukseen. Oma ammattitaitoani varhaiskasvattajana hyödyntäisin myös suunnitellessani erilaisia satujumppatarinoita.

Arvioin tämän opinnäytetyön kirjallisen osuuden sekä luovan tuotoksen onnistuneeksi kokonaisuudeksi ja tiedän olleeni tätä opinnäytetyötä laatiessani huolellinen ja päämäärätietoinen. Olen halunnut mahdollistaa päiväkotitoivon lapsille luovan projektin, jossa toteutuisi uuden valtakunnallisen

varhaiskasvatussuunnitelman korostama lasten osallisuus ja vaikuttaminen ja olen tyytyväinen lopputulokseen.

LÄHTEET

Espoon kristillisen koulun www-sivut. ”Kristillisuus ja arvot”. Viitattu 31.7.2018. Saatavissa: <http://www.eykk.com/tutustu-toimintaan/kristillisen-koulun-arvopohja/>

Haapsalo, T., Petäjä, H., Vuorelma-Glad, P., Sandén, M., Pulkkinen, H. & Tahvanainen, I. (toim.). 2017. Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Hujala, E. & Turja, L. (toim.). 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.

Hujala, E. & Turja, L. (toim.). 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.

Hämäläinen, R. & Pesonen, H. (toim.). 2015. Kohtaamisia: Kirjoituksia uskonnosta, arjesta ja monikulttuurisuudesta. Kurikka: Painotalo Casper.

Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.). 2011. Arvot kasvatuksessa. Latvia: Livonia Print.

Jyväskylän kristillisen koulun www-sivut. ”Arvot”. Viitattu 31.7.2018. Saatavissa: <http://www.kristillinenkoulu.com/?id=924>

Lapin AMK:n nettisivut. ”Opinnäytetyön toteuttaminen”. Viitattu 27.5.2018. Saatavissa: <https://www.lapinamk.fi/fi/Opiskelijalle/Opinto-opas,-AMK-tutkinto/Opinnaytetyoohje/Opinnaytetyon-toteuttaminen>

Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. Viitattu 27.5.2018. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/>

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavissa: https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet

Oulun kristillisen koulun www-sivut. ” Oulun kristillisen koulun tausta: Kristillinen arvokasvatus. ” Viitattu 23.9.2018. Saatavissa: <http://www.oukris.fi/koulu/tausta/>

Oulun kristillisen Päiväkoti Verson ja Päiväkoti Toivon toimintasuunnitelma 2017. Dia 3.

Päiväkoti Helmen www-sivut. ”Arvot”. Viitattu: 31.7.2018. Saatavissa: <http://www.pkhelmi.fi/arvot/>

Pöyhönen, V. 2011. Uskonnonopetus uhattuna: Puheenvuoroja koulun ja suomalaisen arvopohjan suunnasta. Vantaa: Hansaprint Oy.

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.). 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Rusanen, S., Kuusela, M., Rintakorpi, K. & Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy.

Saari, E. & Viinamäki, L. (toim.). 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Salonen, K. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. 2013. Tampere: Suomen yliopistopaino - Juvenes Print Oy.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon www-sivut. ”Kirkon arvot”. Viitattu: 31.7.2018. Saatavissa: <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-paalinjaukset-strategiat/kirkon-arvot>

Ubani, M., Poulter, S. & Kallioniemi, A. (toim.). 2015. Uskonto lapsuuden kulttuureissa. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

LIITTEET

Liite 1 Infokirje ja lupalappu päiväkoti Toivon lasten vanhemmille

Liite 2 Digikirja (pdf-tiedosto)

Liite 1

Oulu 3.4.2018

Lupa huoltajalta lapsen osallistumisesta digikirjan tekoon

Hei!

Opiskelen Lapin AMK:ssa sosionomiksi ja suuntaudun varhaiskasvatukseen. Valmistun lastentarhanopettajaksi kesällä 2018. Valmistelen tällä hetkellä opinnäytetyötä, jonka aiheena on kristillisen päiväkodin arvot. Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö. Tarkoituksena on ohjata ja toteuttaa yhdessä lasten kanssa digikirja, jonka sanoittaisivat ja kuvittaisivat lapset. Toteuttaisin digikirjatuotoksen Päiväkoti Toivossa 5-6-vuotiaiden lasten kanssa.

Digikirja tulee Oulun kristillisen päiväkodin käyttöön joko heidän nettisivuilleen tai päiväkodin omaan käyttöön sähköisen tiedoston muodossa. Digikirjan avulla kristillisen päiväkodin aloittavat uudet lapset voisivat hahmottaa ja sisäistää kristillisen päiväkodin arvoja lukemalla kirjaa yhdessä päiväkodin henkilöstön kanssa. Myös jo päiväkodissa hoidossa olevat lapset hyötyisivät digikirjasta; kirjaa luettaisiin lapsille aika ajoin, jotta tutut arvot pysyisivät mielessä päiväkodin arjen keskellä.

Tarkoituksena on, että kuvitamme ja sanoitamme digikirjaa pienissä 2 hengen ryhmissä. Pohdimme päiväkotitoivon varhaiskasvatussuunnitelman mukaisia arvoja lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden yksinkertaisilla kysymyksillä, johon lapset vastaavat, kuten arvoa lähimmäisenrakkaus voidaan pohtia kysymyksellä ”Millainen on hyvä ystävä?”. Lapsen vastauksilla sanoitettaisiin kirjaa anonymisti. Jokainen lapsi myös pääsee kuvittamaan kirjaa joko piirtäen tai maalaten aina kyseiseen arvoon liittyen.

Allekirjoittakaa liitteenä oleva lupalappu mikäli lapsenne saa osallistua digikirjan toteutukseen ja palauttakaa se viimeistään 16.4 mennessä päiväkotitoivon henkilökunnalle.

Digikirjaa toteutettaisiin päiväkotitoivossa huhti-toukokuun 2018 vaihteessa.

Aurinkoista kevään jatkoa!

Terveisin:

Saara Ervasti

sosionomiopiskelija, Lapin AMK

saara.ervasti@edu.lapinamk.fi

Lapin AMK:n sosionomiopiskelija Saara Ervasti toteuttaa toiminnallisena opinnäytetyönään digikirjatuotoksen Oulun kristillisessä päiväkotitoivossa keväällä 2018 aikana. Lapseni saa osallistua Päiväkotitoivossa toteutettavan digikirjan tekoprosessiin huhti-toukokuussa 2018.

Lapsen nimi: _____

Huoltajan/hoitajien allekirjoitus sekä nimenselvitys:

Paikka ja päivämäärä: _____